

MIRNICS KÁROLY

A nélkülözhetetlen magyar összefogás és ellenállás hiányáról¹

*Ubi concordia, ibi victoria.
(Ahol az összetartás, ott a győzelem.)*

„Szemléletek és értékek harca folyik sok-sok apó és nagyobb tévedéssel. A szavak halkán és kiabálva érvelnek, súllyal és átlátszóan. A kiáltás és kollaborálás egyaránt hol nyílt, hol burkolt... Esélyünk létezése is föltételes. Nemzeti megmaradásunkhoz többek között politikusokra lenne szükségünk, de olyanokra, akik sehogyan és kevéssé sem kötődnek bolsevik múltjukhoz, akik nemzetben is képesek és akarnak gondolkodni, és akik kisebbség nélküli, nacionalizmusmentes nemzettudatot képviselnek és terjesztenek.” (Ágoston Mihály, Szabad Hét Nap, 1998. dec. 23.) Ágoston Mihály tömören megfogalmazta azt, amit az elmúlt évtizedben sok ezer vajdasági magyar gondolt, s ezért talán érdemes lesz részletesebben is megvilágítani e gondolatok mélységét.

Kik „politizáltak” 1989-ben és 2000-ben?

Ha átvilágítjuk a vajdasági magyar politikai közélet személyeit, azt látjuk, hogy 1999-ben is nagyjából még mindig ugyanazok a politikai közélet szereplői, mint akik 1989-ben voltak. Jelentékeny eltolódás vagy „fölfriessülés” („fiatalítás”) nem történt az elmúlt tíz év alatt². Akik „politizálnak” „gazdag múltra” tekintenek vissza. Még mint Tito káderei és követői részesültek alapos politikai nevelésben. Számukra a demokrácia fogalmában mindig egyedül állt és áll még ma is a többség diktatúrájának vagy hegemoniájának az imperatívusza. Az egypárti kommunista rendszer gyermekei, akik a többpárti rendszerben is úgy viselkednek, mint ha csupán a saját pártjuk elismert vagy elismertetett többségét képeznék a vajdasági magyarság nyílt és megoldatlan helyzetének a rendezésében.

A vajdasági magyarság politikai színterén ma

¹A tanulmányban előforduló rövidítések és hivatkozások:

VMDK - Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége

VMSZ - Vajdasági Magyar Szövetség

VMDP - Vajdasági Magyar Demokrata Párt

VMPM - Vajdasági Magyar Polgári Mozgalom

VMKDM - Vajdasági Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom

KDT - Keresztény Demokrata Tömörülés

MVSZ JOT - Magyarok Világszövetségének Jugoszláviai Országos Tanácsa

A VMDK évkönyvei:

Magyarok Jugoszláviában 90, Újvidék, 1990.

Sokáig éltünk némaságban, 1991.

Esély a megmaradásra, 1992.

A balkáni pokolban, 1993.

Hírmondó - a VMDK közlönye

Körkép - a VMSZ közlönye

Hírlap - a VMDP közlönye

²A politikai elit és pártvezetők rövid életrajza megjelent az Esély a megmaradásra c. kötetben, 1992., 141-187. oldal. A magyar polgármesterek életrajza A balkáni pokolban 1993., 107-144. oldal. A Körkép 1997. szept. 18-ai száma szintén a VMSZ pártvezetőinek életrajzát közli.

aktívan mindössze 50-60 személy „politizál”, ideértve a hat magyar párt vezetőségét és a médiumok megbízott újságíróit. 1989-ben még sokat ígért a magyar kisebbség bevonása a társadalmi, gazdasági, oktatási és kulturális kérdések, problémák megvitatásába, mára viszont egy ilyen törekvés nevetségesnek tűnne: mindössze néhány vezér és a körülötte lévő bizalmas, jó embere „politizál”, esetleg a legfelsőbb vezetői testület véleményét kikérve, de inkább megkerülve. Ők mindig is jobban szerették a véleményüket ráerőszakolni a vezetői testületekre (e tekintetben nagy ügyességre tettek szert), mintsem a közvélemény és a tagság álláspontjából kialakítani a saját meghatározott cselekvési területüket és feladataikat. A pártpolitika már régóta nem „alulról”, hanem „felülről” alakul. Nincs e tekintetben nagy különbség sem a volt VMDK, sem a mostani VMSZ között. A balkáni veszélyeken, a megélhetés egyre súlyosbodó gondjain kívül a VMDK és a VMSZ elitjének is nem kis szerepe volt abban, hogy az emberek túlnyomó többségével sikerült megutáltatni a közéletiséget, a közéleti megbízatást és szerepvállalást. Választástól választásig bizonyíthatóan egyre kevesebb magyar jelenik meg és adja le a szavazatát a magyar pártokra, s ez nem csak azzal van összefüggésben, hogy csökken a magyarság száma (mint ahogyan azt szeretnék elhíttetni). Bátran föltételezhető, hogy azok, akik a titói korszakban a harmadik-negyedik szintű vezetői réteget képezték, ha nem történt volna meg az etnikai beháború, ma a titói rendszer első-második vezetői garnitúrájához tartoznának. Fölvetődik a kérdés, hogyan sikerült ezeknek a személyeknek ilyen sikeresen alkalmazkodniuk az új politikai helyzethez, és ismét erőszakosan beférkőzniük magukat a választópolgárok bizalmába? Hogyan sikerült nekik mint sokat ígérő magyar politikai vezéreknek új testet öltetniük?

Mit csináltak 1989 előtt?

Minden vajdasági magyar az elmúlt nyolcvan évben, különösen pedig az elmúlt ötven évben, sokat vesztett magyarságából. Ez fokozottan vonatkozik a pártállam (állampárt) által megválasztott vezetőkre. Általában helyi vezetők voltak, akiknek kevés rálátásuk volt arra, hogy hol és hogyan alakítsák ki a „nagy” politikát. Amit megköveteltek tőlük a felsőbb párt- és állami szervek (vagy inkább vezetők), azt maradéktalanul és nagy igyekezettel végrehajtották. Nem az volt a feladatuk, hogy gondolkodjanak az intézkedések lényegén,

hanem hogy következetesen végrehajtsák őket. Nem a gondolkodásban voltak megfellebbezhetetlenek (ez a felsőbb szintű vezetők előjoga volt), hanem a végrehajtás területén voltak autokraták, akik, amíg a rendszer tökéletesen működött, nem ismertek pardont. (Ha nem akarták a karrierjüket eljátszani.) A vajdasági magyar nemzetiséget képviselve azt hitték el, hogy a Jugoszláv Kommunista Szövetség a világon a legjobban oldotta meg a nemzetiségi kérdést, a jugoszláv állam alattvalójának lenni dicsőség minden vajdasági magyar számára. Egyéni alattvaló – állami egység viszonyában gondolkodtak, ez azonban mindig ellentmondást rejtett magában egy olyan országban, amely sokszorosan összetett, „komplikált” volt. Ebben az országban sohasem volt könnyű megmondani, melyik állami egységbe kellene integrálni a köztudatot: a tartományba, a köztársaságba vagy a szövetségbe? A párt ideológusai azt szerették volna, ha a köztudatban mindenkor jelen lett volna mind a három egységbe való integrálódás. Ez azonban nem volt egyszerűen megvalósítható. Dr. Rehák László kivételével egyetlen magyar politikai vezér sem állt ellen, egy kicsit sem kellemetlenkedett 1948 után a JKSZ, az SZKSZ és a VKSZ politikájának. A vajdasági magyarok és vezetőik viselkedése kiszámítható volt: csak a mezőgazdaság kedvezőtlen helyzetéért volt szabad jajonganiuk a pártgyűléseken, a rádióban és a televízióban. Ezt is csak akkor, miután már folyamatban voltak a helyzetjavító felsőbb szintű állami intézkedések. Ha ezeket az ötleteket felsőbb szintű vezető már kimondta, akkor nekik már szabad volt szajkózniuk mindennek szükségességét. Más elvárásuk nem volt az állammal szemben. A magyar vezetők a párthatározatok, törvények és jogszabályok hatékonyságába vetett megkérdőjelezhetetlen hitet sulykolták a „bugyuta magyar nép agyába”. Számukra nem jelentett gondot, hogy az előírásokat senki sem keltette életre, majd meg fognak valósulni egyszer - vélték. A nemzetiségi kérdésben csak az anyanyelv elsajátításának az elemi szintjére helyezték a hangsúlyt. Az anyanyelv elsajátítását az anyanyelvű általános iskola jogára szűkítették le. Csak ezt a jogot volt szabad követelni. A jugoszláv állam azonban nagylelkű volt és messze túlteljesítette ezt a követelést azzal, hogy engedélyezte a középfokú anyanyelvű oktatást is. Akkori (mai) vezetőink elméletben ugyan ismerték a nemzetiségi kérdés lényegét, azt, hogy az nem szűkíthető le csupán erre a keretre, hanem van szociális, gazdasági, történelmi, hagyományápoló és más szokásokhoz igazodó tartalma is. Ezen azonban túltették magukat. A jogelméletben és a politikai gyakorlatban semmit sem

tettek a tartalmak érvényesüléséért. A vezetők abban jeleskedtek, hogy magukévá tették ezt a hamis eszmeiséget és politikai gyakorlatot. Elfogadták azt, hogy magyarul lehet tanulni általános iskolai szinten, de nem szükséges az anyanyelvet közösségekben használni és az sem fontos, hogy közösségi tartalma legyen. A marxizmusból jól tudták, hogy az anyanyelvet közösség hozza létre, tarthatja meg és fejlesztheti életképessé. Ennek ellenére ilyen irányban semmilyen követelést nem tartottak szükségesnek.

Ilyenek voltak az akkori (mostani) magyar vezetőink, mert már maguknak sem volt a magyar nemzethez fűződő érzésük, ragaszkodásuk, törekvésük. Különösen az volt szembetűnő, hogy erénynek tartották a Magyarországgal szembeni lebecsmérlő magatartásukat. Nemzettudatukat elvesztett magyarok voltak, akiket egyedül a magyar tartalmakat nélkülöző „madzsar nyelv” váza volt hivatott magyarnak minősíteni. Ezeket a bűneiket sohasem gyónták meg, a mai napig agyonhallgatják őket, nem tanúsítanak önbírálatot (és így kezdtek bele új politikai életükbe, ismét mint vezetők!).

A nagy társadalomba való kényszerítésben, a nagy társadalom szükségleteinek a kiszolgálásában már eleve benne van a bolsevizmus gyakorlatának lehetősége és lényege. Ez a gyakorlat a társadalomban csak az általánost ismeri, politikai síkon pedig a monolitizmust. A másság kimutatása számára eleve egyenlő a politikai ellenzékiességgel, a rezsim elleni szervezkedéssel, hazaárulással. Mostani vezetőink ezt az örökséget hozták magukkal az előző „nagy” társadalomból és átlényegítették ezt a kis társadalomra, a kis magyar közösség viszonyaira és méreteire. Régebben az egyöntetű, egytömbű politika fogaskerekei voltak, később, mikor hatalmi pozícióban érezték magukat, ők követelték meg a magyar közösségekben ugyanezt minden magyartól. Az ellenzék gyűlölete a magatartásuk lényege. Szinte egyikük sem érezte magát a magyar nemzetközösség részének, tagjának. Ha valamennyien nem is felelősek közvetlenül például a Sziveri János költő, lapszerkesztő elleni meghurcoltatásokért, de mindannyian felelősek a megaláztatásokért. Egyikük sem tudta elképzelni, hogy egy magyar példázza a polgári engedetlenséget, a politikai ellenzékiességet és a független gondolkodást. Ha a polgári engedetlenségnek akár csak a rejtett jeleit is észlelték valamelyik magyarnál, ők máris riasztották az állambiztonsági szerveket és tájékoztatták a pártgyűlést a veszélyes magyar politikai szervezkedésről. Eszmeileg éberek voltak. Igaz, kevés magyart hurcoltak meg, de annál többet megaláztak.

Mai magyar pártvezetőink azzal védekezhetnek, hogy Tito haláláig ők még ifjúkommunisták, fiatal pártmunkások, tapasztalatlan újságírók voltak, akik még nem szerezhették meg a szükséges ismereteket a politikai életből, nem láttak bele a politikai méregkeverés boszorkánykonyhájába. Csakhogy ők Tito halála után is, tehát az 1980–1989-es időszakban is állami pozícióra kerültek és konformista módon megbújtak mögéje. Bár éppen ebben az évtizedben alakultak át a kommunisták jugoszláv érzelmű és nemzetek fölötti világnézetűkből nagyszerb nacionalistákká, ők viszont nem reagáltak ezekre az eszmei változásokra, érzéketlenek maradtak a valóság iránt. Utolsó követői voltak a nemzetek fölötti jugoszláv eszmeiségnek és hűségesekek maradtak hozzá. Továbbra is az ilyen politikával való azonosulást vállalták, s ezt követelték meg a magyaroktól ünnepi köszöntőikben és a magyar nyelvű médiában.

Közvetlenül a Milošević-korszak kezdetén néhány volt magyar vezető (Varga László, Minda Tibor és mások), vállalva kommunista múltjuk ódiumát is, teljesen visszavonult a politikai közéletből. Mások meghasonlottak politikai múltjukkal, de újabb szerepet már többé nem vállaltak (Balla László, Fehér Kálmán és mások). Major Nándor cinikusan viseltetett a múltjával szemben és a magyar nemzetiség bölcseként tetszelgett, aki legjobban ismeri a jugoszláv állapotokat. Legtöbben félreálltak és nyomtalanul eltűntek. A legbecsületesebbek azok voltak, akik meghasonlottak önmagukkal, lelkiismeretükkel, rádöbrentek arra, hogy milyen kárt tettek (vagy tetettek velük, általuk). Néhány régebbi magyar vezetőnek azonban világossá vált, hogy a nagyszerb nacionalizmus erősödésével ők teljesen ki fognak szorulni a politikai színtérről még akkor is, ha a legnagyobb emberi áldozatot hozzák meg a maguk részéről és lemondanak anyanyelvükről. Hiába akartak volna átnyergelni a miloševići vonalra, ott nekik nem volt helyük. A politikai erkölcsök ekkora süllyedését már nem lehetett sorsközösségként vállalni, mert ekkora áldozatot sem a testvériség-egység, sem a proletár internacionalizmus, sem a szocialista hazafiság, sem a titói nemzetek fölötti jugoszlávizmus soha egyetlen magyar politikustól sem követelt meg. Erre csak egy Mihály Kertész volt képes.

Akkor hát hogyan volt lehetséges átmenteni magukat új vezetői beosztásokba? Mivel jól ismerték az államapparátus belső labirintusát, a jogrendszer adta lehetőségeket, igyekeztek átmenteni önmagukat a többpárti rendszer új vezetői beosztásaiba. Ők lettek

azok, akik belső szellemi küzdelem, meghasonlás és lelkiismeret-furdalás nélkül átnyergeltek a többpárti demokráciába. Ők voltak azok, akiknek volt merszük a nemzeti alapon történő szervezkedéshez a nagyszerb nacionalizmussal szemben. Anélkül, hogy bolsevista mentalitásukból egyetlenegy jellemvonást elvesztettek volna, és belső énjükben megtörtént volna a leszámolás és szembesülés a múlt örökségével, ők ismét mint vezetők robbantak be a politikai harcba. Ők lettek a vajdasági magyarság vezéregyéniségei. Majd csak a későbbi események súlya alatt kényszerültek valamit megtanulni a többpárti demokrácia szabályaiból, de előmenetelük a tanulásban egészen 2000-ig elégtelen volt.

Mit csináltak 1989 után?

(A megmérettetés ördöge bújt beléjük.)

Már magában véve az a tény, hogy a nagyszerb nacionalizmus hatása alatt működő állam rövid úton meg akart szabadulni a magyar nemzeti kisebbségtől, nem maradhatott visszhang, bátor kiállítás nélkül. Ennek kapcsán sok kérdés vetődött föl a politikai önszerveződésben: hogyan lehet a leghatározottabban ellenállni ennek a nagyszerb nacionalizmusnak? Vezéregyéniségeken alapuló pártpolitikai szembenállással vagy többpárti demokrácián alapuló polgári önszerveződéssel és összefogással? A nagyszerb nacionalizmussal szemben a magyar nacionalizmust kell-e szembeállítani, vagy minden magyar polgári összefogást, attól függetlenül, hogy milyen párthoz tartozónak érzi magát? Csak magyar pártokba tömörülő polgári összefogással, vagy minden magyar és nem magyar demokratikus előjelű pártba tömörült polgár összefogásával?

Joggal hihetnénk, hogy amikor a vajdasági magyarság ilyen nagy veszélyben volt, félretették a pártbeli nézetkülönbségeket, és nem nézték, ki milyen világnézetű, politikai érdekeltségű, csupán azt tartották

szem előtt, hogy minden magyar érdekét képviseljék és megvédjék, ha lehetséges, a hasonló gondolkodású szerb polgárral együtt. Valóban így is indult a vajdasági magyar politikai önszerveződés. A VMDK szabadkai kongresszusa ezt tanúsította. A VMDK 1990-ben valóban ilyen hitet, reményt és elvárást támasztott a magyarság széles körében³. Úgy tűnt, hogy a VMDK vezetői messianisztikus erővel és hittel bírnak, ígéreteik szavahihetőek. Olyan mozgatóerő volt ez, amely a VMDK mellé állította a magyarok nagy részét. Őszintén, belső meggyőződéssel és félelem nélkül vállalták a legnagyobb veszély közepette a VMDK programját, amely egyszerű volt és érthető minden magyar számára. A VMDK programja egyszerre volt magyar és polgári. Amikor ennyi ember kéri a politikai segítséget, a vezetőkben jelen van a történelmi küldetés tudata. Hamarosan azonban megmutatkozott, hogy csak a történelmi küldetés tudatát érezték, de nem álltak történelmi feladatuk magaslatán. A múltból hozott koloncok húzták le őket, gyakran elvakulttá lettek. A múlt kísértése alatt (ami olyan, mint a kábítószer) elkezdtek ismét öncélúan politizálni, képtelenek voltak távlatokban gondolkodni. A valóságos szükségletet – a megmaradás szükségét – úgy foglalták programba, hogy a programot azonnal dogmatizálták. Aki nem támogatta az általuk javasolt megmaradási programot, azt nemkívánatosnak minősítették a VMDK tagságában és vezetőségében. Hogy mennyire alaptalan volt dogmatizálni a VMDK programját, abból is lehetett látni, hogy a VMDK vezetői mindig valami újat dogmatizáltak: kezdetben az önszerveződést, később a hármas autonómia koncepcióját (amely felölelte a területi, a személyi elven alapuló és a helyi autonómiát), később ebből már csak a személyi elven alapuló autonómiát⁴. Ha valamit másként vagy mindig újat dogmatizálnak és kanonizálnak, az csak arra jó, hogy a tömegmozgalmi jelleg megszűnjön. Ez meg is történt 1996-ra. A VMSZ-nek a VMDK-ból való kiszakadásával a VMDK politikai halott lett, megszűnt az önszerveződés tömegmozgalmi jellege,

³A VMDK első programcélkitűzései szórólapon jelentek meg 1990-ben.

A VMDK programját a VMDK Adán megtartott kongresszusa fogadta el 1990. szeptember 29-én. (Megjelent A VMDK programja címmel, Adán, 1991-ben) A VMSZ célkitűzéseit a Zentán, 1995. jún. 17-én megtartott alakuló közgyűlésén fogadták el Magyaroként itt maradni címmel. Sajtótermékként nem jelent meg, de nagy példányban sokszorosították. A két program között nincs nagy különbség. A mozgalmi pártok programjaira emlékeztetnek.

⁴A VMDK első autonómia-koncepcióját A VMDK állásfoglalása az önkormányzatról címmel Magyarokanizsán 1992. ápr. 25-én fogadták el (megjelent Magyar autonómia címmel Magyarokanizsán 1992-ben). Tartalmazza a területi, a személyi és a helyi autonómiák melletti elkölvezettségét.

A VMDK autonómia-koncepciójának módosítását Magyar autonómia - Kezdeményezés a Szerb Köztársaságban élő magyarság önkormányzatának létrehozására címmel Szabadkán, 1995. március 11-én fogadta el a közgyűlés. (Megjelenés: Magyar Szó, 1995. márc. 24., és Uj Hét Nap, 1995., 12., 13., 14. sz.) A módosított autonómiatervezet már túlnyomórészt mellőzi a területi autonómiát (hasonló elképzelése van róla, mint a VMSZ-nek).

éppen az, ami kezdetben lefogta a nagyszerb nacionalista indulatokat és megakadályozta a vajdasági magyarság teljes elüldözését. A vajdasági magyar politikai kiállás átcsúszott a szűk körű, csupán néhány karrieristát érintő, egymással semmilyen kapcsolatban nem lévő pártelíték hatáskörébe. Ezzel még jobban lehetlenné vált a politikai kiállás. Csak látszólag tűnik erősebbnek és átfogóbbnak a VMSZ azzal, hogy a vajdasági magyarság támogatását élvezte a legutóbbi választásokon⁵. Ennek a szervezetnek az élén valami-

vel megfontoltabb és ravaszabb hatalomvágyó pártvezetők vannak. Mivelhogy őket is kizárólag a hatalomvágy és anyagi érdek egyesíti, ilyenként is lépnek fel – szerintük az összmagyarság érdekében. Ez azonban nem meggyőző. A VMSZ vezetői is veszítettek a jövőben még többet fognak veszíteni népszerűségükből. A vajdasági magyarság politikai közéleti riasztó képet mutat. Vezér alkatúak állnak a parlamenti és a többi erős párt élén, akik azzal vannak elfoglalva, hogyan szorítsák ki a másik pártot a közéleti hatás lehetősége-

A Páll Sándor vezette VMDK Beccsén, 1996. december 21-én megtartott közgyűlésén az első autonómiakonceptiót fogadta el, és ragaszkodik a hármas autonómiakonceptióhoz.

A VMDP úgynevezett "eurokonform" autonómiakonceptióját Kezdeményezés a vajdasági magyarok nyílt és megoldatlan helyzetének rendezésére címmel 1997. augusztus 8-án fogadták el, illetve tették közzé, a sajtóban nem jelent meg, nagy példányszámban sokszorosították. Ez az autonómiakonceptió mellözi a területi autonómiát, és a személyi elvű autonómiát helyezi a középpontba.

A VMSZ első autonómiakonceptióját A vajdasági magyarok önszerveződéseinek alapjairól szóló megállapodás-tervezet címmel a szervezet vezető testülete 1996. január 21-én tette közzé a Magyar Szóban.

A VMDK és a VMSZ autonómiakonceptiói együtt is megjelentek a Hírmondó 1996. február 17-ei számában a VMDK vezetősége kommentárjaival. Ezekben rámutatnak a különbségekre.

A VMSZ 2. autonómiakonceptióját Megállapodás Vajdaság önkormányzásának politikai kereteiről címmel a Magyar Szó 1998. december 27-ei számában közölték. Eszerint a magyar nemzetiségi érdekek megfogalmazója, kifejezője és képviselője a Magyar Nemzeti Tanács lehet, melyet a magyar pártok és intézmények delegálás útján hoznak létre (2.3 pont). A nemzetiségi érdekek egyeztetési folyamata a Vajdaság Képviselőháza nemzetiségi közösségek tanácsában történik (3.2 fejezet).

A VMPPM céljait és feladatait a Magyar Szó 1995. április 26-ai számában publikálták. Nem szorgalmaz semmilyen autonómiát, hanem az újszerű törvényes rendezést és a törvények megtartását.

A VMKDM programja Nemzet, család, becsület címmel került a közvélemény elé, sokszorosított anyagként, 1997. január 26-án, Újvidéken.

Valamennyi magyar vajdasági párt aláírta a Vajdasági Klub Javaslat Vajdaság Autonóm Tartomány Alkotmányos helyzetének megváltoztatásáról c. dokumentumát (Magyar Szó, 1997. márc. 14.). A javaslat Vajdaság autonómiájának visszaállítására vonatkozik, azzal, hogy ennek keretén belül lehetséges a vajdasági magyarok bizonyos fokú politikai önszerveződése, javaslat és képviselet szintjén.

⁵A VMDK választási sikereiről szóló jelentés az Esély a megmaradásra, Újvidék, 1992., 109-138. oldalon, valamint a balkáni pokolban, 7-39. oldalon olvasható. A VMDK az 1990-es szerbiai köztársasági parlamenti választásokon 132 726 szavazatot kapott, a köztársaságban leadott szavazatok 2,6 százalékát; a szavazatra jogosult magyarok 47,8 százalékát nyerte meg. Ezzel nyolc parlamenti képviselői helyet szerzett. A jugoszláv szövetségi parlamenti választásokon 1992-ben 106 831 szavazatot kapott, az összes szavazatok 3,0 százalékát. Ezzel két szövetségi képviselője jutott a parlamentbe. Az 1992-es decemberi szerbiai köztársasági parlamenti választásokon 140 825 szavazatot kapott, a köztársaságban leadott szavazatok 3,0 százalékát; a magyar választótöbbség 50,4 százaléka szavazott rá. A jugoszláv szövetségi parlamenti választásokon 106 036 szavazatot nyert, az összes leadott szavazatok 2,2 százalékát; a magyar választótöbbség 3,3 százalékot tett ki a jugoszláv választótöbbségben.

A rendkívüli, 1993. évi decemberi választásokon a VMDK 112 456 szavazatot kapott. (A becskerek-i körzetben 85 994, az újvidékiben 26 462). Az összes leadott szavazatoknak 2,6 százalékát, a 279 665 főre becsült magyar választótöbbségnek ekkor már csak 40,2 százalékát nyerte el. Ezzel öt parlamenti képviselőt juttatott a szerb köztársasági parlamentbe.

Lásd még Mirnics Károly: Ahogyan a választásokat látom (Magyar Szó, 1996. okt. 18.)

Dr. Hódi Sándor: A magyar kisebbségpolitika bukása - Az 1997-es szerbiai választások tanulságai (Magyar Kisebbség, Kolozsvár, 1998/1-2. szám)

Az 1996-os novemberi szövetségi választásokon a VMSZ 81 310 szavazatot (a szavazatok 65,5 százalékát), a VMDK pedig 42 857 szavazatot (a magyar szavazatok 34,5 százalékát) kapott. A magyar pártok együtt a lehetséges 230 000 szavazatból már csupán 90 000 szavazatot nyertek a szerbiai parlamenti választásokon. Ebből a VMSZ 50 960-at, vagyis az összes bejegyzettek 1,23 százalékát, és ezzel négy képviselői helyet szerzett a szerb parlamentben. Az Ágoston vezette VMDP 16 974 szavazatot kapott, a leadott szavazatok 0,41 százalékát, a Páll Sándor vezette VMDK 16 802 szavazatot (0,41 százalék). A többi magyar párt mintegy 2000-2000 szavazatot nyert. Az 1997-es szerbiai parlamenti választásokban a magyar pártok stratégiájának a bemutatása olvasható a Magyar Szó 1997. július 27-ei és 1997. szeptember 11-ei számaiban.

iből. Mindegyik csak a saját létjogosultságát bizonygatja, ugyanakkor szabadelvűnek szeretnék feltüntetni magukat a választópolgárok szemében. Szóban valamennyi a megmaradásért küzd, viszont ha ez így van, nem világos miért akarja az ellenfelét kiszorítani a politikai életből.

Egy évtized után joggal gondolhatnánk, hogy visszaszorulóban van a bolsevik vezéri magatartás a vajdasági magyar politikai pártokban. Hiszen távolodunk attól az egypárti politikai rendszertől, amelynek ez a jelenség velejárója volt. A vajdasági magyar politikai vezetőknek nem voltak pozitív eszményképek, egymástól pedig nem volt mit tanulni. Ezért a pártok közéleti szereplése egyre jobban ellehetetlenül. A VMSZ is belenyugodott abba, hogy komoly hatása csak Szabadkán és környékén van. A pártok többé nem is törekednek a mozgalmi jelleg megőrzésére, sőt a taggyarapításra sem, csupán a polgárok szavazatait szeretnék megkaparintani⁶. Ha viszont több tagjuk lenne, vezetőségük úgy bánná velük, mint az alattvalókkal. Nem csoda hát, ha öreg és fiatal nevetve fordít nekik hátat. A parlamenti magyar párt sok pénzt ölt bele és mindent elkövetett, hogy magához édesgesse a fiatalságot. Az azonban tudja, hogy kiskorúsítani akarják. Ma már nem lehet eladható formába csomagolni a leaderi populizmust és magatartást. Az ilyen vezéregyéniségek nem tudnak túllépni önmaguk korlátján és múltjukon. Mindig a tagságon van a szemük, de csak mint alattvalókon. A párt elitjét a civil szerveződési formák idegesítik a legjobban, és csak annyiban érdeklik, amennyiben fel lehet használni őket a választások idején. Különbözik a véleményükre nem kíváncsiak, és nem veszik észre, hogy éppen ezért veszítenek meggyőző erejükből. A parlamenti párt szervezete és tevékenysége ellehetet-

lenedett, a többi párté pedig eltehetetlenedett, úgy hogy a választópolgár csak a rossz és a kevésbé rossz közül választhat. Demokratikus polgári mozgalmi jelleg nélkül egyik sem képes rámutatni a magyarság megmaradási esélyeire. A parlamenti párttal való együttműködés bizonyos anyagi haszonnal kecsegtet. A parlamenti pártra jellemző ugyanaz, mint a többire: a tagok elmondhatják a véleményüket – de minnek? A véleményük úgyszólván süket fülekre talál. Az egész párt úgy működik, mint egy gazdasági vállalat, keménykezű igazgatóval az élén. Aki kérdez, esetleg választ kaphat, de érdemben minden úgy történik, ahogy a mindenható igazgató akarja. A politikát két-három ember „csinálja”, a szerepeket a színjátékban ők osztják, a tagok csak díszletként szolgálnak. Nem tagadható, hogy a magyar kisebbségi élet e jelenségei teljesen beleillenek abba az államba, ahol mindez sokkal nagyobb méretekben és szerb vonatkozásban is végbemegy. Ilyen módon ezek a jelenségek a legnagyobb mértékben objektíválódnak. Magyar részről mindennek a végső célja, hogy a nagyszerb nacionalizmusnak ellenálljon. Illúzió azt hinni, hogy ez egyformán vonzó a vajdasági magyar közösség valamennyi struktúrája számára. Például a nők számára ugyanúgy, mint a férfiaké, a fiatalok számára ugyanúgy, mint az öregeké, a gyári munkások számára ugyanúgy, mint a mezőgazdaságiakra, a falusiak számára ugyanúgy, mint a városiakra stb. A magyar pártok ugyanúgy, mint a szerb pártok azt az illúziót táplálják, hogy lehetséges ezeket a különbségeket eltüntetni és homogenizálni a közösséget a könnyebb politizálás érdekében. Ez a tévhit működésük megtartó ereje ma Szerbiában. Oktalanság azt hinni, hogy minden magyar ilyen pluralizmushoz fog ragaszkodni a jövőben is. Az ilyen pluralizmus tartalmában

Lásd még a következőt: "A vajdasági magyarság soraiban újra megindultak az egypártrendszer utolsó szakaszára jellemző atomizálási folyamatok. Mivel az autonómiát nem látják rövid távon megvalósíthatónak, az érvényesülésre vágyó magyar állami alkalmazottak s az anyagi előnyökre pályázó vállalkozók, meg a nyomasztó függőségben lévő dolgozók meglepően nagy számban vállalták olyan szerb pártok jelölését, amelyek kezdettől fogva ellenzik az autonómiát. A vajdasági magyar választók, felismerve azt, hogy e jelöltek közösségi céljainkat feladva igyekeznek egyéni boldogulásukat megalapozni, egy-két kivételtől eltekintve nem vették őket figyelembe.

Ezeknek a "független" jelölteknek a tömeges megjelenése arra figyelmeztet bennünket, hogy a vajdasági magyarok közül sokan nincsenek tudatában annak, hogy a közösségi célok, mint amilyen az autonómia követelése is, a nacionalizmussal és maffiagazdálkodás elemével terhes társadalmi légkörben bizonyos politikai védelmet is jelentenek. E célok megvalósulása nélkül tovább folyik az oktatási rendszer leépítése, a munkanélküliség növelése s a magyar kisebbségi közösség általános felmorzsolódása. Ez részben érthető is, hisz a vajdasági magyar média az autonómia követelések és a magyarság megmaradása közötti szoros kapcsolatot a belgrádi és a budapesti politikai érdekeket kiszolgálva egyszerűen megkerüli..." (Még egyszer a választásokról - Akarják-e a magyarok az autonómiát?, Hírlap, 1997. ápr.10.)

⁶A fiatalok elzárkózását a politikai pártoktól és közéleti passzivitásukat világítja meg a "Felvállalni a közéletet - A fiatalok önszerveződésének a feltételei" című írás (Körkép, 1996/2-es szám.)

nem is az. Figyelembe véve azonban a szerb társadalmi és állami realitásokat, meg kell állapítani, hogy rövid időn belül nem is lehetséges másfajta politikai pluralizmus, így a magyar politikai közéletben sem. Távlatban azonban nem tagadható annak a kérdésnek a létjogosultsága, hogyan lehetne eredményesebben megőrizni a magyar nemzeti azonosságtudatot: nemzeti pártba tömörüléssel vagy polgári önszerveződéssel? Nem biztos, hogy egyértelmű lenne minden körülmények között az a válasz, hogy az egyetlen kiút a helyzetből a nemzeti alapú pártba való szerveződés. Ma és még jó sokáig kénytelen-kelletlen ezt a megoldást kell elfogadni, de ha egy kicsit is meg fog gyengülni a nagyszerb fojtó szorítás, a helyes felelet más is lehet, de ez sem nélkülözheti a nemzeti alapú szerveződést és az önazonosságtudat megőrzését. A valóság kihívása újabb lehetőséget ad, ugyanis nem lehet mindörökké elzárkózni a szerbektől. A gyűlölködésnek és haragnak egyszer megbékélés kell hogy legyen a vége. Ha a szerbek nem siettetik a magyarok eltűnését, hanem segítik a megmaradásukat, akkor a válasz áttevődhet a nyitottabb jellegű együttműködésre.

Min marakodtak 1995 után? (Egymáshoz intézett autonómiaultimátumok)

Ismételjük meg azt a kérdéskomplexumot, amivel a vajdasági magyar politikai pártok 1990 óta szembe találták magukat, és mint akadályt, torlaszt görgetik maguk előtt tevékenységükben. Hogyan lehetne legeredményesebben megküzdeni a magyar kisebbség ellen irányuló nagyszerb nacionalizmussal, illetve a társadalom fasizálódásával? Hogyan lehetne megtartani a magyar kisebbséget: pártvezérekhez kötődő felsorakozással vagy polgári önszerveződéssel és társulással? Csak magyar nemzeti pártok létrehozásával vagy a civil szerveződési formák összefogásával? Csak magyar pártokba és szervezetekbe való tömörüléssel vagy demokratikus előjelű (tehát magyar és nem ma-

gyar) pártok és szervezetek mozgalmi összefogásával? Csak tartományi jellegű vagy országos jellegű demokratikus, polgári előjelű pártokba és szervezetekbe lépve? Olyan kérdések ezek, amelyek viszonylag mindig könnyű választ és megoldást kapnak bárhol a világban, de nem itt a bércecs Balkánon. A balkáni eseményekben úgyszólván sohasem lehet tisztán látni. A balkáni eseményekben lépten-nyomon a polgári keveredik a nacionalistával. Márpedig 1989 óta éppen a vadnacionalista volt az, ami keveredett egy kevéske kis polgárral.

Megállapíthatjuk, hogy napjainkban kb. 60 főre tehető azoknak a vezéregyéniségeknek a száma, akik gyakorolják a politikát a vajdasági magyarság érdekvéviselésében. Ez a szám 1990-ben sokszorta nagyobb volt. Sőt, mi több akkor a magyarság túlnyomó többsége elhivatottságot érzett magában, hogy saját maga is tegyen valamit a holnapjáért, csak a titói rendszerben állami behódolásra, talpnyalásra és szolgálalkúságra nevelt, főleg irodalmi műveltségű értelmiség nagy része húzódozott attól a gondolattól, hogy akár egy kevés kis lelkesedést is megmutasson magából. Arra hivatkoztak, hogy ők a „tisza” irodalomért, tudományért és nyelvért dolgoznak, és nem engedhetik meg, hogy ezt a tevékenységüket bepiszkolja bármilyen közéleti útszélsőség, populizmus. Ők a balkáni pokolban is fitymálva arra vártak, hogy mások tegyék meg azt, amit minden embernek ösztönszerűen meg kell tenni. Ők az „úr a pokolban is úr” logikájához tartották magukat⁷. Ma is ott vannak a könyvkiadói kuratórium, az Illyés Közalapítvány jugoszláviai alkuratóriumának valamennyi bizottságában. Minden igyekezetükkel egyformán fejk a magyar és a jugoszláv állami tőgyet. Ők a pénzek fő felhasználói, akik „a minőségükkel” ezt állítólag mindig és örökre kiérdemlik.

A hatvan politikai személyiség közül 1989-ben és 1999-ben is önsúlyából kifolyólag kiválik és kiemelkedik két politikus személyisége: Ágoston Andrásé és Várady Tiboré. E kettő ugyanis mindig rendelkezett annak a látomásával, amit politikailag akart, és ismerte

⁷Balla Lajos-Laci: Az értelmiség a politikai életben (Körkép, 1997., 2., 3., 4. szám)

"Népcsoportunknak nincsenek közösségi, általánosan elfogadott céljai, nincs racionális jövőképe. Csúcsértelmisége a háború alatt tanúsított magatartása miatt most büntudattal küszködik, és nem képes felismerni az új gondokat. Politikai érdekeinek vonzásában vergődve nem tudja a népet útbaigazítani. A hivatásos siránkozók, szóvirágoktól terhes panaszáradata s a cinikus mást beszélők áltudományos eszmefuttatásai egyaránt ködösítenek. A vajdasági magyarság csak a lehangelő népieskedés és a parttalan liberalizmus között választhat. Esetleg belenyugszik a szerb hatalommal szembeni alárendeltségbe.

A vajdasági magyar média hüen tükrözi a politikai struktúra és az értelmiség gondjait. Sőt, maga is függőségben lévén, csak növeli azokat. Újra hatnak az egypártrendszerben beidegződött politikai reflexek és magatartásformák. Pl. az öncenzúra.

azokat az eszközöket is, amelyek esetleg elvezethetnek a kitűzött céljaikhoz. Mint ahogyan a mesében szokott lenni, volt egyszer három jó barát: Ágoston András, Várady Tibor és Szalma József. Mind a három vegyes házasságban élt, anyagi jólétben. Együtt sétáltatták gyermekeiket, együtt kávéztak és nagy egyetértésben éltek. Elérkezett azonban az 1989-es vészterhes év. Akkor szétváltak az útjaik. Ágoston András magyar nemzeti alapra helyezett pártot hozott létre, Várady Tibor polgári pártot keresett magának, de csak polgári pártnak véltet talált, majd a Panić-kormányban igazságügy-miniszter lett. Szalma József megmaradt a tiszta jogtudomány mellett. Ágoston András kommunista politikai múltját az egyenjogú nemzetiségi nyelvhasználatról írt tanulmányai és újságírói munkássága alapozta meg. Apja is kommunista volt és kedvelt adai községi elnök. A messianizmushoz kötődött és a jeleniségében karizmatikus elemek is voltak. Ha nem történt volna rendszerváltozás, minden bizonnyal Major Nándor örökébe lépett volna, és még tovább is emelkedett volna állami vagy pártfunkciókon. Várady Tibor nagytekintélyű polgári és értelmiségi családból származik, amely egy évszázada jelen van a vajdasági magyarság életében. Polgári magatartásához és magyarságához nem fér kétség. A család tekintélyét mindig tisztelték a szerb polgári körök is, de a mindenkor szerb, illetve jugoszláv állami hatóság is korrektül viselkedett a családdal szemben. (A család számos rokoni kapcsolatban állt a múltban is a szerb polgári körökkel). Várady Tibor tiszta ellentéte Ágoston Andrásnak. A harvardi egyetemen doktorált, racionális egyéniség, nemzetközileg is elismert jogász. A tagadhatatlanul polgári neveltetésű Várady Tibor 1989 előtt az emberarcú és öngazgatású jugoszláv szocializmusért szállt síkra és úgy gondolta, hogy lehetséges ebbe is beépíteni a polgári értékeket.

Az, aki 1989-ben nemzeti előjelű pártot kezdeményezett, sok követőre számíthatott és talált. Ágoston

Andrásnak a munkatársai lettek Hódi Sándor, Vékás János, Páll Sándor, Csubela Ferenc, Józsa László, Kasza József, Papp Ferenc és még sokan mások. A szerb hatalom szemében a leggyűlöltebb egyéniség vagy személyiség Ágoston András lett, Várady Tibor viszont igen kedvelt maradt mindvégig a szerb polgári körökben. A polgári dolgok természetéből eredően Várady Tibornak kezdetől fogva nem csak magyar támogatói voltak. Sőt kezdetben igen kevés magyar követőre talált. Egészen biztos, hogy ez késztette arra a kompromisszumra, hogy a VMSZ létrejötte után kiigazítsa politikai hozzáállását, és a tisztán polgáritól elálljon, illetve, hogy a polgárit is kombinálja a magyar nemzetivel. Mint tanácsadó elfogadta, hogy eszmeileg irányítsa a VMSZ tevékenységét. Várady Tibor megvalósítható feladatot vállalt fel, amikor a polgári és nemzeti elvet kísérelte meg elegyíteni a programcélokban és megoldásokban. Hogy ez még most sem sikerült, nem rajta múlt, hanem azokon a keménykötésű és múltjuktól szabadulni képtelen, karrierista magatartású vezetőkön, akik jelen vannak a VMSZ-ben is. Mindenesetre Várady Tibor ideje még csak most fog eljönni, ezért ő kivár. Jugoszláviához fűződő lojalitásához nem fér kétség.

Ágoston András és Várady Tibor meglátásában eszmei és politikai különbségek vannak, és ezek számos áttétellel jelentkeznek a többi pártvezér tevékenységében is. Valamennyiük közös hozzájárulásával vette kezdetét a pártoskodás a vajdasági magyar politikai életben. A VMSZ megalakulásától kezdve ennek kimondottan elkeseredett pártharc lett a következménye. Látjuk, hogy ezekben a pártharcokban elvérzett a VMDK (a VMDP), de még nem tudjuk, hogy a VMSZ győzelme nem volt-e pírusszi. Rendszerezni is nehéz, hogy ez alatt a tíz (nyilvánosan öt) év alatt milyen vilongások voltak a pártoskodók és pártok között. Nincs elég rálátás arra, hogy megállapítsuk : a vajdasági ma-

A vajdasági magyarság megmaradásának záloga, hogy maga válassza meg vezetőit, akik neki, nem pedig a szerb hatalomnak tartoznak majd felelősséggel. Ezért az autonómiakövetelés legitim formában való fenntartása számára fontosabb, mint néhány képviselői szék. Kitartással, az autonómia-ügyben történő politikai összefogással a vajdasági magyarság eljuthat az autonómiáig, hiszen a nagyhatalmak is a méltányos megoldást keresik. Ezeket az alapvető igazságokat a média elhallgatja.

A vajdasági magyar médiától még mindig idegen a többpártrendszer értékrendje, nem kevésbé az arra épülő demokratikus szabályok. Anyagi függősége folytán, egészében véve nem tud ellenállni az autonómiát ellenző támogatók manipulációinak. Ez az oka annak, hogy az egység, az összefogás, a politikai vita és más, az erkölcsi értékrendet is érintő kulcsfogalmak a vajdasági magyarság politikai tudatában ködös, elvonatkoztatott, vagy éppen vulgáris, elítélendő jelenségekként csapódnak le. A többpártrendszerre jellemző politikai viták és vitázók ügyeit túldimenzionálva, a többpárti demokrácia árnyoldalait előtérbe helyezve a média az autonómia kérdését mellékvágányra tereli." (Mit akar a Vajdasági Demokrata Párt, Hírlap, 1997. ápr. 10.)

gyarok megmaradásáért folytatott pártharcban hol történtek melléfogások és melyek voltak az elmulasztott lehetőségek. Tagadhatatlan, hogy eddig valamennyi tartományi és országos párt harca, legyen az nemzeti vagy polgári előjelű, teljesen öncélúnak és eredménytelennek tűnik még e rövid történelmi távlatból is. Szerbiában olyan erős volt egy ember autokráciája és olyan sok formában jelent meg az egypárti uralom, hogy eddig nem hagyott maga után semmilyen kételyt. Más szóval a vajdasági magyarság helyzetének rendezése ez alatt a tíz év alatt semmilyen formában nem került napirendre. Ebből kifolyólag eddig minden párt annyit hibázhatott és komolytalanzkodhatott, amennyit csak akart. Annyiszor fogalmazhatta újra Vajdaság és a vajdasági magyarság helyzetére vonatkozó ajánlásait és javaslatait, ahányszor csak akarta. A pártok bőven éltek is ezzel a lehetőséggel.

De vajon mi volt az, ami a vajdasági magyarság polgári-nemzeti demokratikus tömegmozgalmából elvezetett a pártelíték sárdobálásáig?

Nem föltétlenül tisztelve az események történeti folyamatosságát, ezek a következő bolsevista, populis-

ta vagy elitista jelenségek és megnyilvánulások lehetnek. Ebben a szövegben a bolsevista alatt értem a más-ság el nem ismerését a saját szervezet soraiban, ami mindig a szervezet programjának dogmatizálásához és a vezetőség irányvezetésének megmerevedéséhez vezet; illetve a már kialakult és elszakadt ellenzék megsemmisítésére összpontosítja a szervezeti tevékenységet. Ezek a jelenségek és megnyilvánulások a kisebbségi sorsban veszélyesebbek, mert megakadályozzák a szükséges koalíció létrejöttét a politikai akarat megvalósításában.

A továbbiakban a következő jelenségek és megnyilvánulások világíthatják meg az elmúlt évtizedet:

1. A VMDK színeiben megválasztott parlamenti képviselők és községi tanácsnokok munkájának meg-
regulázása a szervezetnek egy belső okmánya alapján⁸ még az 1993-as évben. Tudni való, hogy ki az úr a házban, tudni való, hogy ki a spiritus ágens – ilyen logika szerint történt ez a megregulázás. Hűségesküt vártak hozzá, amit a VMDK vezetősége szeretett volna megkövetelni a művelődési intézményektől és civil szervezetektől.

2. Ágoston Andrásnak azok a módszerei, ahogyan vezette a VMDK vezető testületeit és szerveit: a saját véleményét ráerőszakolni és keresztülvinni a ve-

⁸ A VMDK képviselőinek és tanácsnokainak szerepe és működése a képviselői testületekben. (Publikálás: A balkáni pokolban, 1993., 81. oldal, Hírmondó, 1993. nov. 13.). Az okmányt Ágoston András terjesztette be, és a VMDK elnöksége 1993. január 16-án fogadta el. Az okmányban többek között ez áll: "A VMDK képviselőinek és tanácsnokainak gyakorlatában is bizonyos zavart okoz azoknak a magyaroknak a működése, akik a szerb pártok színeiben demokratikus törekvéseket hangoztatva a VMDK-val szemben politikai ellenfélként jelentkeznek. Azzal, hogy a történelmi lehetőségeinket semmibe véve főleg liberális szövegeket hangoztatva a magukat demokratikusnak nevező szerb pártok malmára hajtják a vizet s küzdenek a VMDK-nak a politikai önállósággal, meg természetesen demokratikus felelősséggel járó autonómiakonceptiója ellen, ezek a magyarok vagy a korábbi szerb hatalomtól kapott tisztségeket kívánják visszaszerezni, vagy pedig simulékonyságuk jutalmaként bizonyos politikai, anyagi és más előnyöket várnak. Ezek a magyarok a VMDK-nak politikai ellenfelei, de nem ellenségei."

A VMDK ennek az okmányának az alapján szinte minden más pártot politikai ellenfelének minősített, és elzárkózott az együttműködéstől. Ágoston András ezt az okmányt azért fogadlatta el, hogy eredményesen hatástalanítsa Várady Tibort, akit mindig is első számú politikai ellenfelének tartott. Az elzárkózásban benne van a magyar nemzeti alapon történő homogenizálódás erejébe vetett hit és a polgári demokratikus mozgalmi jelleg minden formájának elvetése. Ez azonban konfrontálódás a valósággal, ami nem ad eredményt.

Lásd még A községi képviselők és helyi közösségi tanácsnokok magatartási kódexe című okmányt, amelyet Páll Sándor terjesztett be a zentai közgyűlésen 1994. március 27-én. (Botrány, Újvidék, 1994., 23. o.)

Amikor Ágoston András a VMDP élére választotta meg magát, változtatott az előző taktikán (s csak részben a stratégiáján is). Ez látható a következő idézetekből: "Hogy mi válthatja fel azt az eltorzult politikai struktúrát, amelyben kettő vagy több "érdekszervezet" is működik? Csak az igazi többpártrendszer.

Igazi többpártrendszerre van szükség, hogy:

- előkészítsük a leendő autonómia választott testületeinek demokratikus, politikai alapjait, a tagolt választási struktúrát
- természetes kapcsolatokra lépjenek a Vajdaságban megalakuló pártok a hasonló magyarországi és jugoszláviai pártokkal, s ezzel megnyíljon az út a nemzetközi szervezetek felé
- lehetővé tegyük a demokratikus, nem nemzeti alapokra helyezett politikai küzdelmet az önkormányzatokért
- kiküszöbölve az antagonisztikus ellentéteket, amelyek a jelenlegi torz politikai struktúrát jellemzik, megalapozhassuk a nemzetet érintő alapvető problémák rendezését célzó különböző szintű összefogást (Összefogás az autonómiamodellek érvényesítésére, az Autonómia-tanács létrehozatalára, a nemzeti gazdasági stratégia kialakítására stb.)
- hogy kiküszöböljük a személyi összefonódással járó politikailag ellenőrizhetetlen kliensrendszert a vajdasági magyarság egészét érintően

zető testületek és szervek ülésein, tisztán manipulatív módon, mintha a javaslatok minden esetben a vezető testületektől erednének⁹.

3. A különben sokoldalú és nagyon jó szervező-képességű és tehetségű Vékás Jánosnak a bürokratizmusra utaló tevékenysége a VMDK szervezeti felépíté-

sének meghatározásában és működtetésében. Ezenkívül mindenáron és mindenben az egységes fellépés szükségének a megkövetelése (nem csak ajánlása). A platformosodás javasloinak az üldözése a VMDK-ban a legkorábbi évektől kezdve, Ágoston András részéről pedig minden más alternatíva elutasítása¹⁰.

tő oktatási, kulturális és tájékoztatási kérdésekben." (Hogyan tovább? Hírlap, 1997. ápr. 10.)

"Milyen formákban mehetne végbe a partneri modell kialakulása a magyar-magyar kapcsolatokban?

A működő, egészséges többpártrendszer létrejöttével megváltozik a helyzet. Nem a kisebbségi közösség áll szemben a mindenkori magyar kormánnyal, hanem olyan pártkapcsolatok jöhetnek létre, a hasonló kisebbségi és magyarországi pártok között, amelyek a nemzeti ügyekben, az Autonómiatanács keretében, demokratikus többpárti dialógus útján juthatnának el a megegyezésig vagy a megoldásig. Nemcsak az autonómiát illetően, hanem más fontos kérdésekben, pl. a parlament által megszavazott kisebbségi támogatások ügyében is.

A kisebbségi többpártrendszer működése természetesen több síkon folyik.

Helyhatósági szinten a magyar pártok programcéljainak és politikai profiljuknak megfelelően, együttműködnek a helyi szerb pártokkal. Ez az együttműködés hozzájárulhatna a hazai társadalom demokratizálódásához is, hiszen a helyi önkormányzatokban, feladva a magyar önkormányzatok fikcióját a kisebbségi magyar pártok, a megfelelő szerb pártokkal együtt, ténylegesen is gyakorolhatnák az önkormányzati hatalmat.

A kisebbségi magyar pártok koalíciója, a magasabb szintű képviselői testületekben jöhetne létre, elsősorban az autonómiakövetelések közös megjelenítésére, de más fontos, közös célok megvalósítására is. Ha magyar pártok koalíciója közösen tudja képviselni a politikai autonómiára vonatkozó követelést, olyan területeken, amelyek azt a követelést nem érintik, egyes magyar pártok képviselői, szerb partner pártjaik győzelme esetén még kormányzati felelősséget is vállalhatnak.

Összegezve: A paternális, atyáskodó modell nem alkalmas a magyar–magyar kapcsolatok jövőbemutató kibontására. Magyarország és a Kárpát-medencében élő magyar kisebbségek határmódosítás nélküli politikai integrációja a partneri modellben válhat csak teljessé. A kisebbségi közösségekben demokratikus többpártrendszereket kell létrehozni, amelyek működésük során eszközévé válhatnak egyrészt a nagy nemzeti célok megvalósításának, másrészt hozzájárulhatnak a helyi társadalmak demokratizálódásához is, sőt megfelelő körülmények között kormányzati felelősséget is vállalhatnak." (Hogyan tovább? Hírlap, 1997. ápr. 10.)

⁹Az Ágoston András vezette politika hibáiról lásd:

Mirics Károly: A szemtanú jelenti: a vajdasági magyarok veresége - Jelentés a VMDK Szabadkán, 1996. szeptember 7-én megtartott tisztújító közgyűléséről (Magyar Szó, 1996. szept. 13.);

Mirics Károly: Megmérettetés: a politikai öngyilkosság gyakorlata (Magyar Szó, 1996. nov. 10.)

Mirics Károly: Kezdeményezés a VMDK-ban előállt válság rendezésére. (Szabad Hét Nap, 1996. nov. 28.)

Páll Sándor: Nyílt levél a VMDK tanácsának (Szabad Hét Nap, 1996. nov. 28.)

Mirics Károly: A tagsági lap becserélése pártkönyvecskére Ágostonéknál (Magyar Szó, 1997. dec. 17.)

Mirics Károly: Tartós céljaink új meglátásban (Magyar Szó, 1997. febr. 27.)

Mirics Károly: Szenttamás - az Ágoston András-féle magyar politizálás temetője (Szabad Hét Nap, 1997. márc. 6.)

Mirics Károly: A politikai vakság ellen (Magyar Szó, 1996. dec. 22.)

A VMDK zenta-csókai, valamint óbecse-törökbecsei körzeti szervezetei tanácsának 1996. november 19-én megtartott üléséről közrebo-csátott nyílt levele a VMDK tanácsához (Magyar Szó, 1996. nov. 24.).

Mirics Károly: A VMDK bukásának okai (Magyar Szó, 1997. szept. 25.)

¹⁰A VMDK-VMSZ közötti pártharcok elméleti alapját veti meg a VMDK részéről Vékás János Két part között című tanulmánya (Hírmondó, 1996/79-es, 80-as és 81-es szám). Ágoston András ezeket az elméleti tételeket később számos írásában tovább fejlesztette és finomította. Egy szerkesztőségi tanulmányában így összegezi e pártharc szükségét: "Kezdjük az utóbbival. A vajdasági magyar politikai színtéren a VMDK és a VMDK-ból kivált VMSZ között antagonisztikus szembenállás alakult ki, ami megbénította a vajdasági magyarság autonómiatörekvéseinek megvalósítását célzó erőfeszítéseket. A vita lényege, hogy a VMDK autonómiát és politikai szubjektivitást követel a vajdasági magyaroknak. Sikraszáll továbbá a magyar nemzet határmódosítás nélküli politikai integrációjáért, s politikai értékrendjében az autonómiára leadott magyar szavazatok számát elébe helyezi a képviselői helyek megszerzésének. A VMSZ, a magyar kormány elvárásainak megfelelően, nem követel autonómiát. Elfogadja, s a gyakorlatban is igyekszik megvalósítani a kisebbségi elit helyi hatalomba való beépülésének elvét. Ebből kifolyólag politikai értékrendjében legfelsőbb jó a képviselői hely.

A magyar kormányzati szervek és a szerbiai hatalmi tényezők hallgatólagos együttműködésének következményeként a két szervezet, s az általuk képviselt két politikai koncepció, két értékrend küzdelmében a VMSZ most csatát nyert. Nem azért, mert jobb, vagy erősebb, hanem mert a működéséhez fűződő, nagyon is összecsengő hatalmi érdekek ezt megkívánták.

Hiába mutatott rá a VMDK alapos érveléssel, hogy a VMSZ győzelmét az érdekeltek választási csalással biztosították, mind Belgrádnak,

4. A polgári pártoktól való egységes elzárkózás elsősorban tartományi szinten, azzal a megindokolással, hogy azok túlságosan szerb színezetűek. Azoknak az üldözése a VMDK soraiban,¹¹ akik kiálltak a vajdasági polgári pártokkal való együttműködés mellett. Még következetesebb elzárkózás az országos polgári pártoktól, azzal az indoklással, hogy ezekben még inkább kihangsúlyozott a szerb nacionalizmus.

5. A VMDK-ból kivált és függetlenedett VMSZ-nek a megbélyegzése azáltal, hogy elvtelenül, hol a magyarországi,¹² hol a jugoszláv belügy által létrehozott, a vajdasági magyarságnak és választópolgárainak megosztását elvégző, hivatásos bérencekből álló fiókszervezetnek minősítették. Magyar vonatkozásban a pluralizmus nyílt tagadása a VMDK politikájában.

6. A VMSZ-nek arra irányuló törekvése, hogy a felbátorító választási sikerek után¹³ kiszorítson minden más magyar politikai pártot a közéletből. Csupán az együttműködés látszatának a felkínálása és csillogtatása, a valóságban pedig minden más magyar politikai párttal való együttműködés lehetőségének az alattomos tagadása. Kifejezett szándék és törekvés, hogy bomlassza a többi magyar pártot, hogy a bomlásukból származó szórványtagságot összegyűjtse, anyagi javak felkínálásával megszarolja, korrupcióval politikai ellenszolgáltatást csikarjon ki. A művelődési egyesületek és civil szervezetek függő helyzetbe hozása, maga alá gyömösölésére való törekvés olyan anyagi támogatásokkal, amelyeket politikai ellenszolgáltatás fejében adnak.

mind pedig Budapestnek közös érdeke volt, hogy a VMDK autonómiakonceptiója elveszse legitimitását. Az, hogy a VMDK 36 százalékos eredményt ért el, s a nyomás ellenére 46 809 szavazatot kapott, az a vajdasági magyarság politikai érettségét, autonómiatörekvéseinek tudatosságát bizonyítja." (Hogyan tovább?, Hírlap, 1997. ápr. 10.)

¹¹A VMDK képviselőinek és tanácsnokainak szerepe és működése a képviselői testületekben - a VMDK elnökségének határozata (A balkáni pokolban, 1993.) Csupán 1998-ban változik meg valamelyest a helyzet a vajdasági polgári pártokkal szemben. Ekkor valamennyi vajdasági magyar párt aláírja a javaslatot Vajdaság alkotmányos helyzetének a megváltoztatására. Ezután felveszik a kapcsolatot a vajdasági és országos polgári indíttatású pártokkal. Magától értetődő, hogy ezek a polgári pártok túlnyomórészt szerb színezetűek.

¹²Csak a VMDK küzd az autonómiáért - Miért nem akar a VMSZ megegyezést? A VMDK tanácsának közleménye a Törökbecsén 1995. július 22-én megtartott üléséről. (Hírmondó, 1995. júl. 30.) A tanács megállapítja, hogy a VMSZ magyarországi hatalmi körökre támaszkodva nem akar egyezkedni a VMDK-val. Mindkettő célja, hogy a vajdasági magyarok ne rendelkezzenek politikai alanyisággal és politikai szervezethez gyenge legyen. Ettől az állásponttól az Ágoston András vezette politikai elit sohasem állt el.

"A torzpolitikai struktúra, amely a vajdasági magyar politikai színtéren az egyetlen politikai érdekszervezet, a VMDK kívülről gerjesztett osztódása folytán alakult ki, egészében alkalmatlanná vált a vajdasági magyarság alapérdekeinek védelmére. Ebben az összegabalyodott részérdekekre épülő látszat-többpártrendszerben még az sem kelt visszatetszést, ha valaki délelőtt a szerb hatalmi párttal szűri össze a levét, délután pedig a szerb ellenzékkel megy tüntetni. Belgrádi és budapesti támogatással különleges egypártrendszer van kialakulóban. Ebben egy párt ellenőrzése alá kerül elsősorban a magyarországi támogatás leosztása, de a fontosabb civil szerveződések is. Közben a vajdasági magyarság egésze továbbra is a politikai és anyagi alávetettség állapotában marad." (Mit akar a Vajdasági Magyar Demokrata Párt?, Hírlap, 1997. ápr. 10.)

"A zentai közgyűlést követően, a magyar kormány erős embereinek hathatós anyagi és politikai segítségével, a VMDK-án belüli ellenzék megalakította a VMSZ-t. A szervezet mentora és névadója Csoóri Sándor volt. Megkezdődött a VMDK-VMSZ- vita. A vitában a HTMH és a vajdasági magyar média arra törekedett, hogy a személyes és részérdekeket képviselő VMSZ-szel szemben marginalizálja a vajdasági magyarság autonómiatörekvéseit, s a VMDK autonómiakonceptióját.

A VMSZ a kezdetben megszerzett magyar kormányzati támogatást a magyarországi választások után is megtartotta. A változás csupán annyi, hogy a kormányzattal most a Kasza-Várady-szárny, egyes ellenzéki körökkel pedig a Hódi-Dudás kettős tart kapcsolatot. E kétarcú politikai szervezet fennmaradása és előretörése egyetlenegy okkal, a magyar politikai elitnek az autonómia elutasításában tanúsított egységével magyarázható.

A VMDK előre menekült. A következő évben, az 1995 márciusában megtartott szabadkai közgyűlésen új, most már alkalmazható autonómiakonceptiót fogadott el. Benne a perszonális autonómia modellje olyan politikai autonómiát körvonalaz, amely nem követel területi elhatárolást.

A politikai küzdelem ettől fogva a magyar kormány, illetve a HTMH és a VMDK között folyik. A VMDK a vajdasági magyarság autonómia-követeléseit fenn akarja tartani, a HTMH pedig a háttérbe akarja szorítani. A szerb hatalom nem befolyásolta a magyar-magyar politikai vitát. Az ugyanis mindenképpen neki kedvezett." (Mi történt? Hírlap, 1997. ápr. 10.)

7. A VMSZ bürokratizálódása, a polgármesteri és pártelnöki funkció egybeolvasztása egy személyben (klasszikus autokratizmus, belső ellenőrzés nélkül). Biztató jelenségek és megnyilvánulások a VMSZ vezetésében 1999-ben¹⁴.

A magyar polgári-nemzeti demokratikus mozgalmi célok feladása és a párteltek kialakulása, egymás közti marakodása a kölcsönös megsemmisítésig

Ad 1. Milyen következményekkel és eredményekkel járt a VMDK színeiben megválasztott parlamenti képviselők és községi tanácsnokok tevékenységének a megzabolázása?

Kisebbségi sorsban szabad-e ugyanúgy működtetni a „pártkorbácsot”, mint a nagy közösségekben, egységes társadalmakban, államokban? Annál is inkább föltehető ez a kérdés, mivel akkor, amikor a VMDK éppen csak hogy létrejött és épp csak megkezdte a tevékenységét, Ágoston András elnök pedig állandóan kihangsúlyozta, hogy a VMDK nem párt, nem vesz részt a hatalmi harcban, tisztséget nem fog vállalni a végrehajtó hatalomban — ennek ellenére megszületett egy olyan okmány, amely ugyan papíron csak

szégyenlősen, a demokrácia leple alatt zaboláz, a valóságban azonban már tág teret adott a felelősségrevonásnak. A VMDK 1990-ben még nem vezette be a pártból való kizárás¹⁵. Maradt tehát a veszekedés és a lejáratás módszere azzal szemben, aki nem értett egyet az elnök vonalvezetésével, vagy akivel nem egyezett az elnök, Ágoston András és az alelnök, Vékás János. Dr. Hódi Sándort kezdettől fogva mellőzték és gyanakvással fogadták. Egyre jobban elmélyült és erősödött a Vékás János és Hódi Sándor közötti feszültség és rivalizálás. A VMDK vezetősége előtt világos kellett volna hogy legyen, mennyire különbözik a parlamenti képviselők és községi tanácsnokok politikai műveltsége és a magyar kérdéshez való eszmei hozzáállása. Ismeretes, hogy az elmúlt nyolcvan évben, amióta a magyarság a Vajdaságban kisebbségi sorsban él, végtére is minden magyar sokat veszített a magyarságából. Ennek ellenére a VMDK vezetősége türelmetlenséget tanúsított ezekkel a különbségekkel szemben, a legrövidebb úton akarta homogenizálni a különböző véleményeket olyan szigorú vonalvezetésbe, amit meg sem értettek és közvetlenül nem is kötődött hozzá semmilyen polgári és nemzeti érdek. Jóval nagyobb jelentőségű volt ez az okmány, mint ahogyan

¹³A VMSZ a magabiztos erő pozíciójából és a leplezetlen visszautasításra támaszkodva folytatja a VMDK-tól és a többi párttól való elzárkózást az 1997-es választások előtt. Ebből kifolyólag nem is jöhetett létre semmilyen választási koalíció. Jól látható ez Biacsi Antal: Egy sikertelen tárgyalás és egy választási stratégia margójára című írásából. (Körkép, 1997. aug. 7.).

¹⁴13) Megállapodás-tervezet Vajdaság önkormányzásának politikai kereteiről (Körkép, 1998. dec. 30., Magyar Szó, 1998. dec. 27.). A megállapodás-tervezetben a VMSZ megoldást kínál Szerbia és Vajdaság legitim pártjainak Vajdaság önkormányzásáról. A megállapodás-tervezet eljuttatta a magyar nemzetiségi közösség legitim képviselőinek is.

A VMSZ és a VMPM közös sajtóközleménye az 1999. január 11-ei pártközi találkozóról és együttműködésről, amely akkor teljesedik ki, ha a VMSZ biztosítja a további együttműködésről és közös munkáról szóló megállapodás-tervezet jobbítását. (Szabad Hét Nap, 1999. jan. 20.) A VMSZ és a VMDK együttműködése a vajdasági magyarság érdekében szintén közös közleményben került kifejezésre. (Szabad Hét Nap, 1999. jan. 20.) E két szervezet az 1997-es köztársasági parlamenti választásokon a magyar pártokra leadott szavazatok 80 százalékát kapta.

A VMDP, a VMKDM és a KDT közös közleményben utasította el a VMSZ felhívását, illetve a felkínált megállapodás-tervezetet (Magyar Szó, 1999. jan. 24.).

¹⁵A VMDK 1990. március 31-én Doroszlón megtartott közgyűlésén elfogadták a szervezet alapszabályzatát (A magyarok Jugoszláviában '90, Újvidék, 1990., 87. oldal). Az alapszabály 6-10. szakasza szabályozza a tagságot, de a kizárás intézményét nem vezette be. A VMDK 1994. március 27-én Zentán megtartott közgyűlésén alapszabály-módosítást hajtottak végre, és bevezették a kizárás intézményét (9. szakasz). Ez az alapszabály nem jelent meg a sajtóban, hanem a VMDK vezetői által korlátolt számban közreadott Botrány című kiadványban (Újvidék, 1994 június, 25. oldal). A kizárás intézményével a VMDK párttá alakult át.

Ennek alapján a VMDK 1995. március 11-én Szabadkán megtartott közgyűlésén 74 tagot zártak ki, ezeknek a névsora olvasható a Magyar Szó 1995. március 26-ai számában. Valamennyien a legaktívabb tagsághoz tartoztak.

A Páll Sándor vezette VMDK 1996. december 21-én Beceán megtartott közgyűlésén visszaállította a Doroszlón elfogadott alapszabályt, és megszüntette a kizárás intézményét (9. szakasz). A kizárt tagokat visszavette a VMDK-ba.

A VMSZ 1995. június 17-én Zentán megtartott alakuló közgyűlésén alapszabályt fogadott el. Többször is módosították, és a Szabadkán, 1997. augusztus 30-án megtartott közgyűlésen véglegesítették. (Körkép, 1997. szept. 11.). Az alapszabály nem tartalmaz büntető intézkedéseket a tagsággal szemben. Megszünteti a kollektív tagságot, és a szervezetet párttá nyilvánítja.

A többi magyar párt alapszabálya nem vezette be a kizárás intézményét.

a meghozatalakor tűnt. Megkövetelni az egységes politikai vonalvezetést és kiállást mindenkitől és mindenben — ez politikai rövidlátásra utalt. Hiszen Szerbiában és Jugoszláviában még tíz év után is a legnagyobb mértékben képlékeny a politikai helyzet. Nyilvánvaló, hogy ez az okmány a politikai erkölcsökbe gázolt. Ahelyett, hogy csak egyszerűen és általánosságokban követelte volna meg a magyarság megmaradásáért való kiállást, sokkal tovább lépett és olyan különbségeket mellőzve definiált és olyan egységes megoldást javasolt mindenre, amit nem tudtak elfogadni még a csúcsvezetőségben sem. Ez a túlzott aprólékosság valójában veszélyeztette az egyedülálló és legfontosabb cél elérését. Akkor nem volt ki figyelmeztessen erre a veszélyre. Ennek a kötelező érvényű okmánynak az alapján a csúcsvezetőség már a kezdet kezdetétől fogva erős jogot formált a felülbírálásra és a büntető szerepkörre is. Az aggodalmak nem voltak alaptalanok, és gyorsan be is igazolódtak¹⁶. Az elnök, mintha továbbra is újságíró maradt volna, vég nélküli csetepatéba és közelharcba sodródott csaknem a magyarság felével. Ezt a tagságból mindenki megtehetné volna, kivéve az elnököt. Vékás János alelnök a szervezet rejtett mechanizmusát hozta működésbe és a szervezet belső hangulatkeltő csatornáin keresztül ugyanezt csinálta. Ők ketten igen rövid idő alatt a szervezet fölött uralkodó eszközként kezdték használni a funkciójukat. A VMDK a demokratikus döntéshozatal módszere helyett a legveszélyesebb helyen, a parlamenti képviselők és községi tanácsnokok munkájában is, a kikényszerített döntések sorozatának az útjára lépett Ágoston András tekintélye alapján. Nem sokkal az okmány meghozatala után a községi képviselő-testületekben lévő VMDK-ás tanácsnokok (Szabadkán, Topolyán és Kishegye-

sen) felvették a kapcsolatot a vajdasági és országos polgári indíttatású pártokkal. A vezetőség akkor még tehetetlenül nézte a pártfegyelem megsértését. Bizalmatlan légkör és olyan helyzet alakult ki, ami már másokban is azt a benyomást keltette, hogy gyenge szervezetről van szó, amely képtelen újítást álni a szervezetlenségnek és széthúzásnak. Ez az okmány utólag annál inkább veszélyesnek bizonyult, mert általa a tagság legaktívabb részét rúgták oldalba és igyekeztek betörni; azokat pedig, akik még előző politikai múltjukból sokat tudtak a politikával való manipulációról, s akik később ezt a tudásukat bőségesen kamatoztatták, a VMDK szervezete és vezetősége ellen fordították. A békemozgalomban, polgári engedetlenségi kiállásban nagy tekintélyt szerzett Balla Lajos-Laci beintésére vártak csak, hogy szervezkedjenek a VMDK vezetősége ellen. A kissé anarchista megoldásokra is hajlamos Balla Lajos-Laci olyan javaslatokkal állt elő, amelyek hamarosan ízeire szedték szét a VMDK-át.

Ad 2. Ágoston András módszereivel itt nem is szükséges külön foglalkozni, mert már eddig is taglaltuk őket és majd a későbbi szemléltetésből fény derül rájuk. Végére, ő volt a szervezet elnöke. A lejátszódó események kapcsán gyakran Vékás János nevéhez fűzték a pártos erőszakot, holott az Ágoston Andrástól eredt. Vékás János csak annyira lehetett „spiritus diaboli”, amennyire Ágoston András a szervezet „spiritus ágense” volt. A kettős fogat tökéletesen dolgozott, s később az egyik bukása törvényszerűen vont maga után a másikat.

Ad 3. Az egységes véleménykialakítás kötelezővé tételével és a platformosodás javasloinak az üldözésével megkezdődött a szervezet szétverése. A mai napig sem világos, hogy a múltjokban sok tapasztalatot

¹⁶A VMDK és VMSZ együttműködésének akadályaira mutatnak rá Ágoston András és Kasza József közös interjúja Magyar Szó 1996. április 21-ei és október 27-ei számaiban. Az interjúból világosan kiolvasható, hogy a két pártvezér nem szándékozott választási koalícióra lépni, ugyanis mereven elzárkóztak az együttműködés minden formájától. Az interjúból kiolvasható, hogy az autonómiakoncepciók közelíthetők lettek volna, de személyi érdekek és más, ezekhez kapcsolódó anyagi érdekek is lehetetlenné tették az együttműködést és a választási koalíciót. Kasza József már az erőviszonyok pozíciójából utasítja vissza az együttműködést. Kasza Józsefnek a magyar körzetre azért volt szüksége, mert azt remélte, hogy általa Szabadka könnyebben visszakaphatja a városi státust. Ágoston András viszont azért ragaszkodott mereven a személyi elvű autonómiahoz, mert ebben lehetőséget látott a szerbiai polgári pártokkal való együttműködésre.

Lásd még Major Nándor: Az érdekvédelem dilemmái című írását (Magyar Szó, 1994. jún. 17.). Major Nándor ebben az írásban mint a VMSZ ideológusa kötelezte el magát.

Ágoston András minden nyilvános alkalmat megragadott és kihasználta, hogy lejárássa Kasza Józsefet az elmúlt öt évben. Ágoston András és Kasza József személyes ellenszenvét jól megvilágítja Kasza József: Elég - Ágoston András a buzgó sajtólevelező, aki leveleiért és cikkeiért pénzt vesz fel az Illyés Közalapítványtól című írása. (Magyar Szó, 1996. máj. 12.)

A VMDK elnökségének Becsén 1995. augusztus 26-án elfogadott közleménye felfüggeszti a VMSZ-szel való együttműködést (Hírmondó, 1995./66. szám). A közlemény a VMSZ-t áruló szervezetnek minősíti, amiért beengedte a menekülteket a magyar önkormányzatok területére és "lepaktált" a Szerb Szocialista Párttal.

gyűjtött politikusok hogyan tudtak ebbe a hibába esni? Hacsak nem azért, mert rossz (szerb) példával éltek a saját magyar képviselőik és eszmeiségük kialakításában. A platformosodás elvetése a csúcsvezetőségben azon a meggyőződésen alapult, hogy a VMDK-án belül nincs szükség politikai ellenségekre és ellenzékre. A platformosodás kérdésén először nyíltan a dominánsan magyar nemzeti és a dominánsan polgári előjelű és együttműködésre törekvő politikai erők ütköztek meg. A csúcsvezetőség habozás nélkül kimutatta dogmatikus gondolkodását és politikai bürokratizmusát. A maguk által megalkotott alapszabályra hivatkoztak, amely nem engedte meg a platformosodást. Azokat, akik azt javasolták, hogy éppen ezért kell megváltoztatni az alapszabályt, azzal vádolták meg, hogy nem tisztelik az alapszabályt. Ördögi kör keletkezett. Olyan politikai akaratnak a megnyilvánulása volt ez a csúcsvezetőség részéről, amely a nemzetiségi ügyet akarva akaratlanul bürokratikus kérdéssé, bürokratikus voluntarizmussá változtatta. Az Ágoston András és Vékás János által irányított csúcsvezetőség nemzetileg idegennek minősítette mindazokat a gondolatokat, amelyek nem voltak összhangban Ágoston Andráséval. (Vékás János ugyanis sohasem csinált magának külön cselekvési teret. Ágoston Andrásnak mindig következetesen hű maradt.) A platformosodási próbálkozások után Ágoston András teljes erővel a dogmák kidolgozására és további „pontosítására” fordította a figyelmét. Mint az már az előzőkből kiderült, tette ezt olyan helyzetben, amikor nem látszott semmilyen realitása a megvalósításnak, hiszen tíz évre rá Szerbiában, illetve Jugoszláviában olyan képlékeny a helyzet és olyannyira ismeretlen a rendezés lehetőségeinek a képlete, mint a konfliktus elején. Szerinte a magyarság nyílt és megoldatlan kérdését hármass autonómiával (területi, személyi elvű és helyi autonómiákkal) lehet megoldani. Mint ismeretes, ennek a dogmának a gyengesége éppen az ő részéről mutatkozott meg abban, hogy 1999-

re beérte már csupán a személyi elvű autonómiával. Minden másféle törvényes javaslatot (így a VMSZ későbbi javaslatait is) a nemzetiségi érdek elárulásának minősített. Azután, hogy Ágoston András létrehozta a VMDP-ét, Páll Sándor, a maradék VMDK elnöke árulásnak minősítette a hármass autonómia feladását, és következetesen ragaszkodott a VMDK eredeti autonómiajavaslatához. Nyilvánvaló, hogy az autonómia-koncepciók körül hatalmi harc alakult ki¹⁷ a magyar pártok között, valóságos hatalom nélkül; anélkül hogy bármilyen megoldás akár a legkisebb realitással is bírt volna. Ennek a politikai harcnak a kezdeményezője minden esetben Ágoston András volt. Kényszerképpé, rögeszmévé változtatta az autonómia-koncepciójának mindig azt a változatát, amelyet éppen kigondolt. Ez lett a platformosodás elvtelen elvetésének a következménye. Ha 1993-1994-ben ők ketten engedélyezték volna a platformosodást a VMDK-án belül (mint ahogy az megtörtént az RMDSZ-ben), nagyon sok politikai feszültség levezetést nyert volna és a vajdasági magyarság politikatörténete egészen más fordulatot vett volna. Nem így történt, mert ők mást akartak, bizalmasan gyakran hangoztatták, hogyha a VMDK-án belül platformosodás lesz, akkor ők nem fognak tudni politizálni. A platformokat tehát homogenizálni-bolsevizálni kellett, hogy lehessen politizálni. El kell mondani, hogy utóbb a VMSZ sem tudott megbirkózni a platformjaival.¹⁸ A platformok követelőit, akik láthatóan Tóth Horti Gábor körül tömörültek, ebben a szervezetben is mellőzni kezdték. A platformosodás igazi mozgatója azonban Hódi Sándor¹⁹ volt, aki miután kizárták a VMDK-ból, a VMSZ létrehozását kezdeményező bizottság élére állt. Hódi Sándort a VMDK vezetősége a vajdasági magyarságnak juttatott külföldi pénzek hűtlen kezelésével vádolta meg. Miután Csubela Ferencsel együtt döntő szerepet vállalt a VMSZ létrehozásában is, dr. Hódi Sándor hasonlóan súlyos vádakkal illette a VMDK vezetőségét. Hódi Sándornak azonban nem le-

¹⁷A VMDK bürokratizálódásának, párttá változásának a szándéka, a platformosodástól való teljes elzárkózás eldöntött tény volt már a zentai közgyűlés előtt, melyet 1994. március 27-én tartottak. Ágoston András: A szembenézés a veszélyekkel - Áramlatok a VMDK-ban, és Vékás János: Kisebbségi akrobatika című elméleti tanulmányában kifejezésre jut a szándék. A VMDK zentai tisztújító közgyűlésén Ágoston András beszámolója csupán megismételi az előző írásban már lefektetett elveket (Botrány, Újvidék, 1994 június, 16. oldal). Ugyancsak lásd Ágoston András cikkét: Reformosok a VMDK-ban - Kivel akar koalícióra lépni Csubela Ferenc? (Botrány, Újvidék, 1994. 50-51. oldal). Hasonlóképpen az Állásfoglalás a válságról - A VMDK elnökségének állásfoglalása az Adán, 1994. június 15-én megtartott ülésen (Botrány, Újvidék, 1994., 164. oldal).

¹⁸A VMSZ-ben jelentkező platformosodás elutasítását tartalmazza a Pásztor Istvánnal, a VMSZ szabadkai helyi szervezete elnökével és szövetségi képviselővel készült interjú: A személyes érdekek nem nőhetnek a VMSZ érdekei fölé (Körkép, 1997. ápr. 3.).

¹⁹A dr. Hódi Sándorral való leszámolásra a zentai tisztújító közgyűlésen került sor 1994. március 27-én (Botrány, Újvidék, 1994 június). A leszámolás a nyilvánosság előtt történt, a Magyar Szóban és Magyarországon. Hódi Sándort hűtlen pénzkezeléssel vádolták meg.

hettek sokáig illúziói a VMSZ vezetőségét illetően sem, mert ebben a szervezetben is hasonló problémák jelentkeztek, mint a VMDK-ban. Csak idő kérdése volt azután, hogy Hódi Sándor a maga nemzeti alapú platformját kiszakítsa a VMSZ-ből és létrehozza az MVSZ JOT-ot, amelynek az élén áll. Ennek a következménye az lett, hogy a VMDK és a VMSZ is elveszítette az adai helyhatósági választásokat. A mai napig sem lehet felmérni, hogy milyen távlati következményei lesznek ennek a jövőben. Minden bizonnyal a Tisza menti VMSZ nem fog tudni úgy megerősödni, mint amilyen erős volt annak idején a VMDK. Ellenkezőleg, várható a gyengülése.

Ad 4. Ágoston András mint tapasztalt politikus aránylag könnyen szorította ki egy rövid időre Hódi Sándort a vajdasági magyar politikai életből. Amikor ő mégis visszatért oda, sokakat hozott magával, akik már készek voltak az ellenzéki szerepre. Hódi Sándor eszméileg velük sem értett egyet (s ők sem vele), mégis ideiglenesen az élükre állt. Vezéri egyéniségnek bizonyult Csubela Ferenc is, akiről addig úgy tűnt, hogy Ágoston András leghívebb követői közé tartozik. Csubela Ferenc egy szélsőséges horvát nacionalista elmagyarosodott fia volt. A JKSZ-ben töltött be hosszú éveken keresztül pártpolitikai majd állampolitikai tisztségeket. Ennek ellenére magatartásában, de még inkább igyekezetében sok polgári értéket ápolt. Csubela Ferenc Várady Tibor hatására még régebről azon a véleményen volt, hogy nem lehet a vajdasági magyarok helyzetét csupán autonómiaultimátumok útján rendezni, tartózkodni kell a szélsőséges és a szerbektől minden formában elzárkózó magatartástól. Ezek ugyanis nem adnak eredményt. Csubela Ferenc azzal az eltökéltséggel állt a VMSZ élére, hogy keresni fogja a „modus vivendi” elsősorban a vajdasági szerb polgári pártokkal. (Több ilyen okmány utóbb aláírásra került.) A kormányzó szocialista párttal való szembenállást is csendesítette, ennek ellenére a VMSZ nem nyerte el a szerb aktuális hatalom tetszését. A VMSZ politikája

nem tűnt a nacionálszocialisták szemében őszintének. Ha nem is annyira, mint előzőleg a VMDK, a VMSZ is ki volt téve a politikai megvetés, sőt súlyos nyomás veszélyének a szerb hatalmi szervek részéről. Bebizonyosodott az, hogy a központi szerb hatalom, az autokrácia és plutokrácia úgazdag, háborún meggazdagodott képviselői legalább annyira (de meglehetősen, hogy még jobban) félték egy polgári alapon létrehozott vajdasági autonómiától, mint amennyire attól a személyi elvű autonómiától, amelyet éppen abban az időszakban Ágoston András követelt. A VMDK egészen 2000-ig állandó pergőtűz alatt tartotta a VMSZ-t mint a magyarság érdekeit eláruló szervezetet, amely kollaborál a mindenkor aktuális szerb hatalommal (holott az a vajdasági szerb polgári pártokkal tartott fenn tartósabb és elmélyültebb kapcsolatokat). A VMSZ kiválásával nem szűnt meg a belső feszültség a VMDK-ban. Az újabb feszültségforrást a VMDK másik alelnöke, Páll Sándor képezte. A délvidéki-vajdasági magyarság nyolcvan éves történelme folyamán nem volt a politikai érdekeinek ragyogóbb képviselője a jugoszláv-szerb parlamentben Páll Sándornál. Annak ellenére, hogy minden képviselőházi választáson, de a VMDK tisztújító választásain is több szavazatot kapott, mint Ágoston András, hű emberének számított. Rendkívül népszerű politikus volt a magyarok és a szerbek között is. Páll Sándor vegyes házasságban él. Ágoston András nem alaptalanul, nagy vetélytársat látott benne, irigyelte a műveltségét is. Többször meg akarta politikailag semmisíteni, de sehogyan sem találta meg ennek az igazi, megfelelő módját, mert emberére akadt Páll Sándorban, aki magabiztosan mozgott a Vajdaságban és Szerbiában. Szerteágazó kapcsolatai voltak szinte minden országos jellegű szerb párttal. Otthonosan mozgott a Szerb Megújodási Mozgalomban, a Demokratika Pártban, de az országos jellegű Polgári Szövetségben is. Véleménye szerint annak ellenére, hogy erős a szerb nacionalista beütés az országos jellegű ellenzéki pártoknál és polgári mozgalmaknál is, a VMDK-

Lásd még Ágoston András: Tét az autonómia - Válasz dr. Hódi Sándornak: A délvidéki bozótháború című írására (Szabadkai Hírmondó mint a Hírmondó melléklete, 1995. jún. 3.). A VMSZ zentai alakuló közgyűlése után Hódi Sándor visszavonult a VMSZ munkájából. A VMSZ Szabadkán, 1997-ben megtartott közgyűlésén Hódi Sándor már kimaradt a vezetői testületekből.

"A történelmi VMDK bomlasztásának története a zentai közgyűlés idejére nyúlik vissza. Akkor, 1994 márciusában, annak ellenére, hogy a formális egység megmaradt, világos törésvonal alakult ki. Az autonómiapárti, s a Hódi-elszámoltatást követelő többség Ágoston Andrással az élen szembe került a Kasza-párti szocialista-liberális (vagy még inkább pragmatista-reformkommunista), illetve a Hódi-Dudás kettős befolyása alatt álló jobboldali szárnnyal." (Mi történt? - Hírlap, 1997. ápr. 10.)

nak kapcsolatot kell velük tartania. Ágoston András nem látott bennük politikai erőt, ezért egyértelműen visszautasított velük minden együttműködést. Páll Sándor 1996-ig többször is élesen bírálta²⁰ a VMDK vezetőségét, hogy nem keresi a kapcsolatot a VMSZ-szel, a tartományi és országos jellegű ellenzéki szerb pártokkal. 1996. december 21-én Páll Sándor önhatalmúlag, váratlanul összehívta híveiből a VMDK tisztújító közgyűlését.²¹ Megkerülve a VMDK alapszabályát, valóban puccsszerű lépésre szánta el magát. Leváltotta a VMDK egész akkori vezetőségét Ágoston Andrással az élén. Új vezetőséget neveztetett ki, amelynek az élére megválasztotta saját magát. Az addig kilencévtű Ágoston András tehetetlenül nézte a becsei eseményeket. Végül válaszlépésre szánta el magát és nemsokára a puccsszerű becsei kongresszus után ő is összehívta a maradék híveit és létrehozta Szenttamáson a Vajdasági Magyar Demokrata Pártot, amelynek az élére megválasztotta magát. A pártja a soron következő parla-

menti és helyhatósági választásokon 99 százalékos vereséget szenvedett, de ő ennek ellenére nem hagyott fel az „eurokonform” autonómiaultimátumok gyártásával. Utólag is nehéz megállapítani, hogy Ágoston András rántotta-e le Páll Sándort, vagy fordítva, Páll Sándor taszította-e Ágoston Andrást a politikai megsemmisülésbe. Annak ellenére, hogy Páll Sándor kereste az együttműködést a VMSZ-szel, az mégsem jött létre. Azt is nehéz megállapítani, hogy vajon az ő kapzsiságából-e, vagy a szervezete iránti becsületérvésből kifolyólag. Ugyanis az 1997-es parlamenti választások előtt a VMSZ választási koalíciót ajánlott fel a VMDK-nak, éppen Páll Sándor érdemeire való tekintettel. Egy biztos helyet kínált a parlamentben Páll Sándornak, de ő hármat követelt. Akkor Páll Sándor messze túlértékelte az erejét, és a javaslatot visszautasította. Ez lett a veszte, mert a pártja, a „történelmi VMDK” teljes vereséget szenvedett a jugoszláv és szerb parlamenti választásokon. A bolsevik elem a koalíciós készség hiá-

²⁰ Dr. Páll Sándor: Hogyan tovább? - A magyarság fennmaradásának az alapfeltétele a VMDK és a VMSZ erkölcsi, politikai megtisztulása (Magyar Szó, 1996. máj. 12.).

Dr. Páll Sándor: Párbeszédet a vajdasági magyarságért - "A VMDK vezetősége rosszul politizált, ami miatt elvesztette a tekintélyét, s ezzel együtt minden támogatást. A VMDK-án belül is vannak szószólói a VMSZ-szel való együttműködésnek." (Magyar Szó, 1996. máj. 10.)
Történelmi tévedés - Interjú dr. Páll Sándorral, a VMDK volt alelnökével. (Szabad Hét Nap, 1996. szept. 19.).

A Páll Sándor vezette VMDK előkészítésében, illetve Ágoston András menesztésében részt vett a VMDK zenta-csókai körzeti szervezete (a körzeti szervezet tanácsának nyílt levele a VMDK elnökségéhez a Magyar Szó 1996. márc. 31-ei számában).

Páll Sándort a VMDK tanácsának szenttamási üléséről már 1996. szeptember 14-én kitiltották (Magyar Szó, 1996. szept. 15.). Páll Sándort, a VMDK alelnökét, a VMDK Szabadkán, 1996. szeptember 8-án megtartott közgyűlésén leváltották. Ez alkalommal is interjút adott, amely megállapította, hogy nagy politikai és személyes ellentétek vannak a vezetőségben.

"A HTMH most már közvetlenül is belépett a küzdelembe. A közöttük folyó vitában a VMDK ellenében nyíltan a VMSZ oldalára állt. Belső állásfoglalása alapján megkezdi a VMSZ médiapromóciójára vonatkozó döntés végrehajtását. Ennek a stratégiának fontos eleme a VMSZ "autonómiakonceptiójának" kidolgozása. Ez a dokumentum nem autonómiakonceptió, hiszen nem irányozza elő a vajdasági magyarság képviselői szervének közvetlenül a magyarok részéről történő megválasztását, de a közvélemény manipulálására alkalmas, hiszen igazi tartalmát kevesen ismerik.

De ez nem minden. A HTMH, miközben látszólag támogatta a VMDK autonómiakonceptiójának kidolgozását, 1995 januárjában közvetlenül is kapcsolatra lép Páll Sándorral, a VMDK akkori alelnökével. A cél az, hogy a belső egység megbontása nyomán megvalósulhasson a VMDK "keményvonalas" elnökének, Ágoston Andrásnak, s a hozzá közel álló vezetőknek a leváltása. Ezt a stratégiát a HTMH anyagi és politikai befolyása alatt álló vajdasági magyar média nyíltan megfogalmazta, és gátlástalan politikai propaganda formájában támogatta.

A VMDK vezetése most már három fronton küzdött a vajdasági magyarság autonómiatörekvéseinek fenntartásáért. Küzdött a szerb politikai szinten, hadakozott a HTMH-val és a VMSZ-szel, s igyekezett elhárítani dr. Páll belső bomlasztásra irányuló tevékenységét. Ez a küzdelem értelemeszerűen az 1996-os parlamenti és helyhatósági választásokat megelőző VMDK közgyűlésen érte el a tetőpontját." (Mi történt? Hírlap, 1997. ápr. 10.)

²¹Puccskísérlet Becsén - Dr. Páll Sándor és csoportja a VMDK ellen (Hírmondó, 1996/84-es szám). A VMDK elnöksége arra figyelmeztetett, hogy a Páll Sándor által Becsén 1996. december 21-én összehívott tisztújító közgyűlés ellentétben van a VMDK alapszabálya 12. szakaszának 4. bekezdésével. Eszerint a közgyűlést csakis a VMDK tanácsa hívhatja össze.

"A Kaszával és Várady Tiborral kötött előzetes egyezség alapján Páll a VMDK 1996 szeptemberében megtartott közgyűlésen azzal a követeléssel állt elő, hogy a két szervezet induljon együtt a választásokon.

Ha a javaslatot a közgyűlés akkor elfogadja, ma lenne ugyan egy-két képviselőnk a szövetségi parlamentben, de nem lehetne megállapítani, hogy a vajdasági magyarság akarja-e az autonómiát vagy sem. A küldöttek szerencsére tudták, hogy a VMSZ nem akar autonómiát. Ez az oka annak, hogy 92 százalékkal leszavazta Páll "egyeztetett" javaslatát. Miután Páll bejelentette, hogy a döntést nem fogadja el, a közgyűlés titkos szavazással leváltotta az alelnöki posztról.

nyában és visszautasításában mindig megnyilvánult és föl lehetett lelteni a világnézeti és eszmei magatartásban is. 1999-ben Páll Sándor változtatott a politikai hozzáállásán, a VMSZ-t többé nem bírálja, hanem keresi a vele való koalíció lehetőségét. Ágoston András a VM DP élén teljesen elutasít bármilyen koalíciót a VMSZ-szel. Megkísérel saját maga vezetésével egy koalíciót létrehozni: maga köré szeretné tömöríteni a Vajdasági Magyar Keresztény Demokrata Mozgalmat, a Keresztény Demokrata Tömörülést és a Vajdasági Magyar Polgári Mozgalmat is. Ez a koalíció azonban akadozik, mert a VM DP utólag egyre jobban közeledett a VMSZ-hez és koalíciós együttműködési hajlamot mutatott. Ha sikerülne is ezeknek az ellentétes előjelű koalícióknak a létrehozása, nem sokat jelentenének. A vajdasági magyarság politikai életében elérkezett abba a szakaszba, amikor csupán vezérpártok egyezkednek mozgalmi jelleg nélkül. Valamennyi párt tagságát együttvéve, be lehetne tenni egy-két autóbuszba. A nép ezeket a pártokat „kombipártoknak” hívja. Nagy kérdés, hogy a vajdasági magyarságért mit tudnának tenni, hogyan tudnák képviselni érdekeit. Hiába hivatkozik valamennyi a kizárólagos „legitimitására”, az megoszlik, valamennyinek van legitimitása, de valamennyi erőtlenséggel és tekintély nélküli.

Az 1999-es év annyiban hozott változást a magyar párteltek felállításában, hogy a VMSZ és vele együtt a VM DK végképpen a vajdasági szerb polgári pártokkal való együttműködés mellett döntött²² és hajlik az ezek által javasolt megoldásokat elfogadni és továbbfejleszteni a vajdasági autonómia kialakításában (ezek viszont többé nem zárkoznak el a VMSZ-VM DK-

VM DP által kidolgozott megoldásoktól). Ez a három párt szeretné vizontlátni Vajdaság autonómiáját valamilyen formában az 1974-es alkotmány alapján. Az Ágoston András vezette laza koalíció²³, amely most még merevebben elzárkózik a „Kasza-féle önkénytől és árulástól”, mint azelőtt, úgy tűnik végképp az országos jellegű Panić-Obradović vezette polgári pártokkal való együttműködés mellett döntött, és ezeknek ajánlotta fel a vajdasági autonómiamegoldásait. Ezek azonban még eddig hallgatásba burkolóztak.

A magyar állam és külpolitika képviselőit, a magyar – magyar kapcsolatok csúcsvezetőségét és irányítóit óriási felelősség terheli mindazért, ami a vajdasági autonómia kérdésében történt az elmúlt tíz évben. Ugyanis, sohasem mondták ki a múltban és most sem, amikor esetleg a kérdés felvetése már aktuálisabb, melyik autonómiatípus felelne meg legjobban a magyar állam érdekeinek és a vajdasági magyarság megmaradása szempontjából. Van-e itt eltérés? Ha van, melyik modellt kell „metszéspontba” hozni, melyiket kell a másik felé közelíteni. A tisztánlátás ebben a kérdésben eleve erőtlenné tett és tesz a mai napig számos politikai kötelhúzást a pártok tevékenységében. Úgy tűnik a jövőben is jelen lesz a pártok között a nyílt vagy lapangó összetűzés éppen ebből kifolyólag. Ugyanakkor mindegyik továbbra is a vajdasági magyarság igazi érdekeire fog hivatkozni, holott ezek mögött személyes ambíciók húzódnak meg. Amelyik egy kicsi előnyhöz is fog jutni, arra fog törekedni, hogy kiszorítsa a többit. Az előnyt pedig mindig a látszólag távol levő szerb fél fogja megadni, őszinte vagy hazug ígéretekkkel. Az őszin-

A VM DK tehát egyedül indult a választásokon, és annak ellenére, hogy a VMSZ a választásokra hivatalos magyar forrásokból 160 000 német márkát, a szerb hatalomtól pedig legkevesebb 40 000 szavazatot kapott, az Ágoston vezette VM DK pedig autonómiakonceptciója révén, az ellene folyó hajsza ellenére kiérdemelte több mint 46 000 vajdasági szavazatát.

A VM DK még ezekkel a szavazatokkal is fenntarhatta volna a vajdasági magyarság autonómiatörekvéseit.

A Páll-féle puccsra azért volt szükség, hogy ez az utolsó lehetőség is megszűnjön". (Mi történt? Hírlap, 1997. ápr. 10.)

Páll Sándor, miután 1996. szeptemberében leváltották a VM DK alelnöki tisztségéről és 1996. december 18-án kizárták a VM DK-ból, összehívta a VM DK tisztújító közgyűlést Beccsén, 1996. december 21-ére. Ezen leváltották az egész vezetőséget, Ágoston Andrást is beleértve. Ágoston András puccsnak minősítette a beccsei közgyűlést, mivel már előzőleg leváltatta Páll Sándort, és kizárta a szervezetből. Azzal vádolta, hogy fittyet hányva az alapszabályra, leváltatta a legitim vezetőséget. Ezért beperelte a szerb igazságügy-miniszternél. A szerb igazságügy-miniszter azonban szabályosnak minősítette a beccsei közgyűlést. (Hírlap, 1997. ápr. 10.). Ekkor Ágoston András megmaradt híveiből Szenttamáson összehívta a VM DP alakuló közgyűlést 1997. február 22-ére (Hírlap, 1997. ápr. 10.).

²²A VMSZ vezetősége a Megállapodás Vajdaság önkormányzásának politikai kereteiről elnevezésű tervezetet felkínálta Szerbia és Vajdaság valamennyi politikai pártjának is (Magyar Szó, 1998. dec. 27., Körkép, 1998. dec. 30.).

te ígéretük azonban kevés változást fognak hozni a vajdasági magyarság életében. Csak a nemzetközi közösség által kikényszerített változásokat és megoldásokat fogja elfogadni a szerb fél. Mivel még tíz év után is képlékeny a szerbiai helyzet, a politikai harcokban az egymás közti viszonyokra jellemző lesz a kóros fondorlatosság, a nyilvánosságtól távol lejátszóó események pörgetése és lejátszása.

Ad 5: Az előzőkből látható, hogy a VMDK tagadta a platformosodás létjogosultságát, politikájában kimutatható az ellenzékiességnek a tagadása a vajdasági magyar politikálásban. Az ellenzék lejáratásában sohasem válogatott a módszerekben. Ezek nem a polgári parlamenti demokrácia eszköztárából származtak, hanem az előző kommunista erkölcsöz tartoztak. Valaki vagy valami lejáratásához nem volt szükséges a bizonyíték, az állítást, a vádat magában is elégségesnek tartották. Ezt a módszert bőségesen alkalmazták a VMSZ szervezetével szemben. A VMSZ-t a radikális politikai belharc elleni tiltakozás (éppen a vádaskodás elleni tiltakozás) hozta létre, amiből elege volt minden politikailag aktív vajdasági magyarnak. (Joggal félhetett mindenki, hogy a vádaskodás áldozatává válhat, és a lejáratásból neki is kijuthat.) Aki ilyen helyzetet idézett elő, számolnia kellett volna azzal, hogy mindig vannak olyanok, akik kívülről leselkednek és bekapcsolódnak a baj elmélyítésébe. Csak a vajdasági magyarságot érintő belső pártharcba valóban nemsokára bekapcsolódtak a magyarországi, de a szerbiai pártok is. Mindenki az érdekeinek megfelelően. Ha a VMDK nem tagadta volna a pluralizmus létjogosultságát, minden polgári és nemzeti érdek tisztább formában nyilvánulhatott volna meg, és megegyezés jöhetett volna létre köztük. A polgári parlamentarizmus és demokrácia gyakorlatához kellett volna igazodni. Ez azonban ismeretlen volt eb-

ben a türelmetlenséget árasztó környezetben. A politikai ellenzék nem csak szavakban, de a gyakorlatban kellett volna elfogadni. Erre nem volt meg a hajlandóság, azzal az indoklással, hogy a mieink azok, akik hátba szúrtak bennünket. Ágoston András később sem, amikor már létrehozta a VMDP-t, nem alkalmazta a polgári demokráciában ismert toleranciát.

Messzemenők ennek a következményei, mint ahogyan annak is, hogy az együttműködés minden formáját tagadták. A VMSZ megjelenése a vajdasági magyar köztudatban, mint ahogyan később a többi párt felbukkanása sem tudott egykönnyen utat törni magának. Ebben a köztudatban nem fogadták el maradéktalanul a mai napig sem a politikai pluralizmus szükségességét, még kevésbé mind a hat párt létjogosultságát. A pártok szaporodása osztódással, az általános sárdobálás, amelyben senki sem mondhatta el magáról, hogy ő nem hajigált és tiszta maradt, szinte értelmetlenné tette a politikai pluralizmust. Az ilyen politikai pluralizmus ugyanis, amely nem a közérdekek tiszta védelméből ered, hanem hatalmi önkényből és gazdagodási vágyból (a politika segítségével, a közérdekek képviselésével szembeni visszaéléssel és kisajátítással) nem tud meggyökerezni, a köztudatban. Tagadhatatlan, hogy ilyen jelenségeket tapasztalt a vajdasági magyarság már előzőleg is a VMSZ megjelenése előtt, a VMDK működésében is.

Ad 6. A VMSZ túlnyomórészt személyi sértődöttségből és sokkal nagyobb számú személyes politikai ambícióból jött létre, mint ahogyan azt Ágoston András megengedte volna és szerette volna látni. A VMSZ létrejöttét olyan emberek is sürgették, akik kiegyezést követeltek a vajdasági magyarság súlyos helyzetével, csak hogy tudjanak vállalkozni. Olyan emberek is helyet kaptak a vezetésben, akik vállalkozásuk és magántu-

²³A VMDP, a VMKDM és a KDT közös közleményében áll a következő: "A vajdasági magyar politikai elit egy része a 90-es évek eleje óta bizonygatja: kisebbségi közösségünk nem képes az autonómia működtetésére. Ebből a megállapításból kiindulva odasímult a hatalomhoz és saját érdekeit szem előtt tartva azt szorgalmazza, hogy a többségi szerb hatalom jelölje ki azokat a magyar vezetőket, akiket alkalmasnak tart arra, hogy közvetítsék a szerb hatalom akaratát a magyar kisebbség felé". (Párbeszéd az autonómiáról, Magyar Szó, 1999. jan. 24.). Hogy egyértelműen a VMSZ körül tömörülő magyar politikai elitre gondoltak, ugyanúgy mint 1995-ben, látható a VMDP alelnökének, dr. Sepsey Csabának a kijelentéséből: "A VMSZ koncepciója valóban jó szolgálat a szerbiai hatalmi köröknek, amelyek Kosovo autonómiájának az elnyerésekor kénytelenek lesznek egy Szerb Vajdaság Autonóm Tartomány létrehozásával ellensúlyozni a politikai helyzetet". (A VMSZ és lapunk bírálata, Magyar Szó, 1999. jan. 14.).

lajdonuk gyarapítását a közérdekek képviselőjének a segítségével is eredményessé akarták tenni. Ebből kifolyólag a VMSZ-ben sem volt őszinte együttműködési készség a többi párttal; a felbátorító választási sikerek után még kevésbé. Úgy tűnik, hogy csak 1999-ben történt e tekintetben változás. A VMSZ-nek 1999-ben közrebocsátott okmánya a Vajdaság önkormányzásának politikai keretéről szóló megállapodás formájában őszinte együttműködést kínál a többi magyar, most már legitimnek elismert párt képviselőivel. Ez új hangnem a vajdasági magyarok politizálásában. Aggasztó és riasztó viszont a VMSZ-nek az a törekvése és gyakorlata, hogy a támogatottságát és befolyását a vajdasági magyarságnak szánt közpénzekből is kész pénzelen. A vajdasági magyarságnak szánt pénzeket nem tartja olyan többpárti ellenőrzés alatt, amely működik is, hanem alapjában véve biztosítja a meglévő mechanizmus útján a saját teljes befolyását. A párt, amely a vajdasági magyarok összérédekének a képviselője nevében lép a politikai porondra, ezt nem teheti. A VMSZ a civil szervezeteket a maga befolyása alá akarná rendelni, holott azok éppen azért civil szervezetek, mert az állam és a politikai pártok között helyezkednek el. Helyzetük megváltoztatása tulajdonképpen tagadná és megvonná a civil jellegüket. A VMSZ ellenőrzése alá vonta a vajdasági magyar művelődési élet és a tájékoztatás nagy részét. Ahol tehetette, politikai ellenszolgáltatást követelt meg az anyagi támogatás fejében. Nem alaptalanul keletkezett az a benyomás, hogy a magyarországi államhatalmi szervekkel egyetértésben történik ez a jelenség. Több példa bizonyíthatná az előző állítást. Mindez nem csak az irigység érzését váltotta ki a többi párt képviselőiben, hanem a jogos haragot is. Ilyen módon mindenki alattvalói és manipulált helyzetben érezhette magát, és előbb-utóbb ez újabb tiltakozást fog kiváltani valamilyen formában. A látszatdemokratikus megoldások, amelyek a vajdasági magyarság politikai életében nem tisztelik a politikai kisebbségben lévők érdekeit is, előbb-utóbb ellenszenvet, megvetést és haragot fognak kiváltani, és ellenállási szövetségekre készíthetők őket. Ha ez a gyakorlat megváltozna, akkor ez nem fog megtörténni. Ez azonban addig nem valószínű, amíg a mostani vezetők irányítják a politikai szervezetet.

A VMSZ számos megnyilvánulásában kiütközött a régi rendszerből jól ismert önkény és dölyf. Ugyanakkor megjelentek a polgári viselkedésnek az erkölcsi normái és ezek tisztelete, megtartása. Annál inkább érthetetlen, hogy a szervezet miért használja a rossz-

hírű vezető kommunista ideológusok szolgálatait (Major Nándor) a tevékenységében.

Ad 7: A polgári demokráciában nem ismeretlen a pártirányítás és a végrehajtó hatalom élén lévő funkciók egyesítésének a gyakorlata. Amikor azonban a párt kormányzó párttá lép elő és első emberét teszi a kormány élére, általában egy ügyvezető pártelnököt választ. A VMSZ gyakorlatában ez nem így történt. Abban az igyekezetében, hogy erősnek látsszon és kiszorítsa a többi magyar pártot a küzdelemből, majd összeszedje ezek fölmozsolódott tagságát, a VMSZ-ben minden hatalom egy ember kezében összpontosult. A pártelnöki és a magyarság szempontjából legfontosabb községi polgármesteri funkció egy ember kezébe került. A VMSZ vezetőségéből többen polgármesteri székbe kerültek, kitisztították a közigazgatásból a többi magyar párt tagjait (nem így a szocialista és a radikális párt tagjait), vagy teljesen mellőzik szakmunkájukat és szolgáltatásaikat. A VMSZ-ből a parlamentbe, a képviselő-testületekbe és a közigazgatásba jutott vezetők a közérdekű funkciójukat gyakorolva (s gyakran ennek segítségével) tovább úzik vállalkozásukat. Az összeegyeztethetetlen erkölcs vagy joggyakorlat Jugoszláviában ismeretlen, s ha ismert is lenne, nem tartaná be senki, így a magyarok sem. A VMSZ vezetői a saját ellenőrzésük alatt tartják a közhasznú pénzforrásokat és döntenek a magyar érdekű céleszközök hova fordításáról (többpárti egyeztetés nélkül), pedig az egész magyar közösség nevében kormányoznak helyi szinten. A felhasználásban keverednek a magyarországi és községi pénzek és együttvéve gyakran úgy jelennek meg, mintha azokat a VMSZ osztogatná. Ebből kifolyólag neveltséges helyzetek is előállnak, mint pl. egy rossz hírű, a vajdasági magyarság érdekeit megkárosító volt kommunista vezető könyvének a kiadása rejtett pénzekből. Mint a VMSZ elnöke második számú tanácsosának a könyvét azért adják ki, mert ő „nagyon okos”. A VMSZ vagy Szabadka község, vagy mind a kettő pénzelte-e a könyvet, ilyen körülmények között, ismeretlen marad. Az ilyen és hasonló cselekedetek számos magyar értelmiségit a kommunista restaurációra és visszarendezésre emlékeztetnek, nem alaptalanul. Nem alaptalanul számos magyar értelmiséginek úgy tűnik, hogy a VMSZ csúcsvezetőségében is (mint annak idején a VMDK-ban) ott vannak a karrieristák, akik most is hivatásból magyarkodnak, mint a kommunista években. Viszont az is igaz, hogy a vajdasági magyaroknak nincsenek új típusú, polgári neveltetésű politikusai, a meglévők pedig éberem örökölnek afölött,

hogya ne is legyenek. A fiatalságot nem engedik a megbízások közelébe. A harmatgyenge vajdasági politikai szerveződésben a szintén harmatgyenge VMSZ a legerősebb²⁴. Úgy tűnik azonban, hogy még az ilyen kis szervezet is, mint a VMSZ, képes bürokratizálni (azért mert a képviselő-testületek bürokráciájára támaszkodik). Erősebb lehetne, ha a polgármesteri eredményeket vagy melléfogásokat, automatikusan nem kellene és nem lehetne kiegyenlíteni a VMSZ elnökének cselekedeteivel. A párt, amelyik képviselni akarja a teljes magyar közösséget, és az összmagyarság nevében gyakorolja a parlamenti megbízást, nem engedheti meg, hogy keveredjenek a funkciók: az összmagyarság képviselete és a polgármesteri, amely csupán a város, a helység minden polgára nevében működnek.

Fennáll annak a veszélye, hogy a VMSZ esélyei a következő parlamenti és helyhatósági választásokon zsugorodnak, mert az ilyen belső bajokkal küszködő szervezet kifulladásra. Viszont biztató lehet az, hogy a VMSZ óvatosabban politizál, mint a VMDK. Ha visszatekintünk az elmúlt tíz évre, megnézzük, hogy ki mikor hibázott és tévedett a legnagyobbat, mégis azt kell megállapítanunk, hogy a VMDK az, amelyik a legnagyobbat tévedett még 1990-1991-ben:

1. Amikor szisztematikusan készítette elő a vezérpárttá való átalakulását (a parlamenti képviselők és községi képviselő-testületi tanácsnokok eszmei és politikai megregulálásával,²⁵ ezzel tagadva a demokratikus polgári mozgalmi jellegét); 2. Amikor hűségesküt követelt minden magyar nyelvű médiumtól²⁶; 3. Amikor

minden magyar nyelvű média fölött követelte az alapítói jogot s ezzel tagadta a polgári politikai pluralizmust, tagadta a polgári politikai jogok és az emberi jogok prioritását. A VMDK továbbélése VMDP formájában sem változott meg, hanem még inkább zugpolitikus szintre süllyedt.

A VMSZ-ben is voltak hasonló próbálkozások²⁷ (sajtóházba tömörítés), de szerencsére azok csak halvány kimondott próbálkozások maradtak. A VMSZ javíthat tekintélyén, ha távol tartja magát a szélsőségektől, ha kombinálja a polgári ellenállást és polgári jogokat a kollektív nemzetiségi intézmények és jogok követelésével. Világos kell legyen, hogy a jugoszláv helyzet tíz év után is ugyanolyan képlékeny, mint a válság kezdetén. A vajdasági magyar közösség kollektív érdekei azt kívánják, hogy csak a rendezés órájában billenjen le a súlyos arra az oldalra a mérleg nyelve, amely a megoldást adja. Az az óra még mindig várat magára. Amikor viszont elérkezik, szükséges minden párt összefogása. Aki szélsőségekben gondolkodik, és nem akar koalícióra lépni a cselekvés érdekében, számoljon a következményekkel és szigetelődjön el.

Miben egyeztek meg a pártok?

A pártok úgyszólván minden olyan megállapítással egyetértenek, amely a vajdasági magyarság kisemmizettségére, elszegényedésére, jogfosztottságára, alárendeltségére vonatkozik. Azonos a véleményük a szerb társadalomban és államban lejátszódó gazdasági, szociális, oktatási és kulturális folyamatok megítéléséről.

²⁴A pártok szigorúan titkolják tagságuk számát. A tagok tagdíjat gyakorlatilag nem fizetnek 1992 óta. A VMSZ szintén nehézségekkel küszködik a tagsága biztosításáért. Bár létrehozta a helyi szervezetek 40 magyarlakta helységben, de ezeknek kis taglétszámuk van. Ezekre a problémákra világít rá Fehér István: Kapcsolatkeresés című írása (Körkép, 1998. okt. 21.), és Biacsi Antal: Nekünk Mohács kell című írása (Körkép, 1998. okt. 7.). A választási győzelem ellenére a VMSZ tagsága nem növekszik jelentősen, mivel elitpárt, illetve vezérpárt jellegű.

²⁵Előbb a VMDK, utóbb pedig a VMSZ nemzeti mozgalmi jellegéért szállt síkra több írásában is Dudás Károly, a Szabad Hét Nap felelős szerkesztője és a VMSZ vezetőségi tagja (Szembenézés, Körkép 1997. jan. 23., Megmaradni mozgalomnak, Körkép, 1997. júl. 31.).

²⁶Ágoston András levelei a magyar intézmények vezetőihez 1993. április 13-án; Ágoston András levele a vajdasági magyar tájékoztatási eszközök főszerkesztőjéhez 1990. október 20-án és 1993. március 16-án; Ágoston András levele a vajdasági magyar hírközlő eszközök szerkesztőségeinek (megjelentek A balkáni pokolban, 1993-ban, 253-255. oldal). Ugyancsak Ágoston András levele a tájékoztatási eszközök főszerkesztőjéhez, amelyet 1994. április 10-én írt (Botrány, 1994, 92. oldal), valamint a VMDK közleménye a Szabadkán 1996. március 2-án megtartott tanácsülésről, amelyben ismét időszerűvé teszi a Forum ügyét. (Magyar Szó, 1996. márc. 7.)

²⁷A vajdasági magyar sajtóházról - A VMSZ kezdeményezése (Magyar Szó, 1997. ápr. 29.), Fehér István: Sajtóház (Magyar Szó, 1997. máj. 4.).

sében. Sőt, egyformák azok az elvárásai is, amelyek a vajdasági magyarság jogegyenlőségére, gazdasági, foglalkoztatási, nyelvhasználati, oktatási jogaira valamint művelődési felemelkedésére vonatkoznak²⁸.

Tölcseffektus

Amikor a szervezési adottságokkal nem rendelkező Páll koalíciós szerződést és együttműködést kínált fel a VMSZ-nek, igen naiv politikusnak bizonyult. A tárgyalások még be sem fejeződtek Kasza József és Páll Sándor között, amikor már Kasza utasította alattvalóit, hogy mindenütt, ahol vannak VMDK-ás szervezetek, azokat bomlasszák szét, számolják fel. A koalíciós tárgyalásokon és szerződésben éppen az ellenkezőjéről történt megállapodás, vagyis arról, hogy ahol már léteznek VMDK-ás szervezetek, ott a VMSZ nem fog saját szervezeteket alakítani. Ennek ellenére Kasza

József felrúgott minden megállapodást. A klasszikus kommunista jellemű, a karrierista érvényesülés eszközeiben nem válogató Kasza, már jóval korábban, még mielőtt leült volna tárgyalni Páll Sándorral, eldöntötte, hogy fölmorzsolja a VMDK szervezeteit. Az inkább rögtönzésekre mindig kész, felületes hozzáállásra hajlamos és a látszateredményekkel mindig megelégedő Páll Sándor igen megkönnyítette a dolgát; Páll föl se fogta, milyen csapdába esett, nem is tudta, mi megy végbe a szervezetében. A közügyekben szintén mindig végig kommunista stílusú, de Robespierre-becsületű aszkétának a szerb hatalom részéről megvesztegethetetlen Ágoston Andrásnak nem maradt más hátra, mint hogy ezután, éveken keresztül azon keseregjen, hogyan szedte szét darabjaira a haszonlesés és a kapzsiság a „történelmi” VMDK-át.

Az ilyen nagyfokú egyetértés hiánya, valamint a tények és elvárások tekintetében az intézményes politikai megoldások akarásában jelentkező szélsőséges

²⁸A VMDK 1990. szeptember 29-én elfogadott programja, a VMSZ 1995. június 17-én Magyaroként itt maradni cím alatt megjelentetett programja, a VMDK 1997. augusztus 8-án közzétett előzetes programcéljai alapján véve megegyeznek a vajdasági magyarság helyzetének megítélése tekintetében. "A vajdasági magyarság akarja az autonómiát, de kezdeti lelkesedése lelohadt, s a rohamos szociális és gazdasági leépülés következtében, újra szembe kerül az atomizálódás romboló folyamataival.

A gyorsuló nemzeti leépülés okai a következők:

- népcsoportunk kisebbségi jogainak állandó, szélesedő frontokon történő visszaszorítása;
- az autonómiáért folyó, hat éve tartó, hiábavalónak látszó küzdelem;
- a magyar többségű községek és települések nemzetiségi összetételének erőszakos megbontása, a menekültek betelepítése és a háború elől elmenekült mintegy 35 000 fiatalnak a családjukig lenyúló hiánya;
- az a tapasztalat, hogy a maffiagazdálkodás elemeitől terhes gazdasági viszonyok között az egyén csak akkor számíthat sikerre, ha nemzeti öntudatát háttérbe szorítja, s lemond a nemzetével való szolidaritásról;
- a vajdasági magyarságot halmozottan érintő gazdasági és szociális megszorítások.

Vannak biztató jelenségek is.

A háborús körülmények között, az ellene folyó lélektani hadviselés közepette a vajdasági magyarság a politikai önszermelés folyamatait ment keresztül. Megtanult saját fejével gondolkodni, s tudja, hogy összefogással el lehet kerülni a létét fenyegető nagy veszélyeket.

A vajdasági magyarság az anyaországgal szemben nem táplál illúziókat. Tudja, hogy a kisebbségek ügye a magyar politikában az euroatlanti csatlakozás árnyékában van. Jót akar az anyaországnak, de érzi, hogy a saját boldogulásáért folytatott küzdelmet sem adhatja fel. Elfogadja a magyar nemzet határmódosítás nélküli politikai integrációjának elvét. Ennek megfelelően a magyar-magyar kapcsolatokban sikraszáll a partneri modell érvényesüléséért. Ennek a lényege, hogy az euroatlanti csatlakozás ügyeivel párhuzamosan a magyar kormány és a politikai pártok vállalják a kisebbségek autonómiáért folytatott küzdelmét.

A jugoszláv politikai szintéren a rokon, vagy rokonítható pártokkal együtt hozzájárul a piacgazdálkodás térhódításához, s ennek megfelelően a következetes demokratizálódáshoz.

A gyakorlatban, napi tevékenységek során szorgalmazza:

- a magyar iskolahálózat létrehozatalát;
- a vajdasági magyarság alapérdekeinek megfelelő művelődési politika felelős, nem pártszínezetű, az érdekeltek teljes körének bevonásával történő meghatározását;
- a nyelvi egyenjogúság gyakorlati érvényesítését;
- az állami tulajdonban lévő magyar tájékoztatói eszközök tulajdonának magyar közösségi tulajdonná történő átalakulását; - a helyi önkormányzatok decentralizáción alapuló újjászervezését, illetékességük és hatáskörük növelését;
- a család- és anyavédelem anyagi alapjának javítását, a gyermekvállalásra ösztönző népesedési politikát;
- a munkahelyeket biztosító gazdasági beruházásokat, a tőkebevonást a magyarok lakta helységeken;
- a jól bejáródott magyarországi üzleti tájékoztató és tanácsadó vállalatok kirendeltségeinek létrehozatalát a magyarok lakta helységeken;
- társadalmi önszervező csoportok létrehozatalát, ezek hatékony működését."

Az említett gondolatokat a VMDK fogalmazta meg (Hírlap, 1997. ápr. 10.), de hasonlóak a VMDK programjának tételi és célkitűzései.

különbségek arra engednek következtetni, hogy csupán a politikai vezetők agyában és jellemében összpontosulnak a legnagyobb bajok²⁹. A vezetők elsősorban önbírálatot kellene, hogy gyakoroljanak, az új gyakorlat szerint pedig meg kellene, hogy gyónjanak. Mindenképpen szembesülniük kellene önmagukkal. E nélkül nincs önmérséklet, önmérséklet nélkül pedig az elvakultság kap helyet a realitásokkal szemben. Az elvakultság veszett üggyé teszi a megmaradásért való küzdelmet a nagyszerb nacionalizmussal szemben³⁰. Nem minden örvény húz a mélységbe. Még sincs úszó, aki ne rémülne meg tőle, és ne kezdene fuldokolni benne. A bátorság azonban általában előjön és kiségi az úszót belőle, csak a tölcserőrvényből nincs menekülés. Úgy tűnik, a vajdasági magyarság ilyen örvénybe került a balkáni események következtében. Ehhez azonban nagymértékben hozzájárultak a vajdasági magyar pártok vezetői és pártelitjei is³¹. Mint tíz évvel ezelőtt, még mindig ott tartanak, hogy eldöntésük melyik autonómia-modell a legcélszerűbb a megmaradáshoz: vajdasági polgári alapra helyezett autonómia,³² vagy az etnikai alapon nyugvó területi vagy a személyi elvű autonómia.

Az autokrata szerb hatalom erre azt feleli: egyik sem, és egyiket sem fogom megengedni. Nem fogom megengedni azért, mert a szerb állam egységes és megbonthatatlan kell, hogy maradjon. Ha mégis engednie kellene a kosovói kérdésben, annak a feltétele az lesz, hogy Kosovónak csak akkor fogja megadni az autonómiát, ha Vajdaságnak semmit sem lesz köteles adni, sem polgári, sem etnikai vonatkozásban.

Vajdaság a szerb értelmiségi elit szerint a szerbek legnagyobb szerzeménye a XX. században, s a központi hatalom úgy érzi, hogy Vajdaság autonómiájával ezt elveszítenék. Anélkül, hogy valami okosat tudnának mondani erre a vajdasági magyar vezérpártok és pártelitiek, nem marad más hátra, minthogy megtalálják az együttműködés útját, és hogy kivárják a nemzetközi közösség végleges döntését.

Et post malam segetem serendum est.

²⁹A VMKDM által Újvidéken, 1998. november 28-án összehívott pártközi találkozón, amelyen részt vett a VM DP, a VM PM és a KDT is, a négy párt Szerbia elnökéhez levelet intézett, amelyben szorgalmazzák a vajdasági magyar tanács létrehozatalát (Magyar Szó, 1998. dec. 2.). A VMSZ azonban nem írta alá ezt az okmányt, holott 1998. december 27-ei okmányában maga is szorgalmazza a tanács létrejöttét.

³⁰A szerb és magyar média jobban látta, mint a VM DK és a VMSZ vezetői, illetve vezérégyéniségei azt, hogy a két párt programjai között nincs összehágható ellenét, sem különbség. A pártok csupán taktikájukban különböznek (Lásd: A pártérdekek hasonlóak, csak a vezetők civakodnak című, magyarra fordított, a belgrádi Politika napilapban megjelentetett írást a Magyar Szó 1996. aug. 21-ei számában). A cikkben az áll, hogy, a VM DK vezetősége továbbra is folytatja azt a merev politikát, amely a zentai pártszakadáshoz vezetett.

A Magyar Szó szerkesztőségébe több száz a reagálásoknak, az újság hasábjain pedig az elmúlt években százon fölüli azoknak az írásoknak a száma, amelyekben a polgárok arra utalnak, hogy a vezetők ambícióiban és karriervágyában vannak a bajok. A különbségek a programokban leküzdhetőek, elhanyagolhatóak és taktikai jellegűek.

³¹A nemzeti színű polgári demokratikus mozgalmi jelleg közvetlen tagadását és a vezérpártokba és pártelitkebe tömörülés létjogosultságának ideológiáját véglegesítette Ágoston András, amikor összegezte a VM DK történelmi szerepét és fölöslegességét a továbbiakban; amikor a "partneri" viszony leple alatt követeli a magyarországi politikai elitek és a vajdasági magyar pártok elitjei közötti együttműködést (Hírlap, 1997. ápr. 10.) Akarják-e a magyarok az autonómiát című tanulmány következő fejezetei: A történelmi VM DK teljesítette a feladatát, A magyar–magyar kapcsolatokról és A partneri modell.

³²A Vajdasági Demokratikus Reformpárt közleménye - Véleménycsere a VMSZ-szel Vajdaság státusáról (Magyar Szó, 1999. jan. 26.) Megkérdőjelezett nyitottság - a Vajdasági Mozgalom kételkedik a demokratikus pártok szövetsége által javasolt Partnerség a változásokért együttműködési programban (Magyar Szó, 1999. jan. 26.). A jelentésben áll a következő: "Nem tudni, hogy a két tömörülés: a Szövetség a Változásokért és a Demokratikus Pártok Szövetsége között létrejön-e a közeledés, megegyeznek-e konszenzussal egy minimumban, amellyel a demokratikus változásokat szorgalmazzák az országban. A Demokratikus Pártok Szövetsége - a Vajdasági Demokratikus Reformpárt, a Vajdasági Magyar Szövetség, a Vajdasági Szociáldemokrata Liga, a Szociáldemokrata Unió, a Szandzsák Koalíció és a Šumadija Koalíció szabadkai ülésén javasolt egy együttműködési tervet a Partnerség a változásokért elnevezéssel. A Vajdasági Mozgalom mérlegelése szerint nem tudni, hogy jöhetett létre ez a javaslat, amikor két párt, a VMSZ és a VSZL egymással ellentétes állásponton vannak Vajdaság státusát illetően. A Liga, mint ismeretes, újabban a republikánus mozgalmat és a köztársaságot szorgalmazza, a VMSZ viszont az autonómiát, különös tekintettel a magyarok, a kisebbségek helyzetére a Vajdaságban. A két javaslat külön-külön a rendszer malmára hajítja a vizet. Ezért a Vajdasági Mozgalom továbbra is kiáll korábbi, a Vajdaság korszerű autonómiájára vonatkozó programcéljai, alapidokumentumai mellett, amelyeket a VDRP és a VMSZ is hitelesített."